

Ruimte voor jezelf, identiteitsvorming van adolescenten die gebruikmaken van MSN Spaces



Marianne van der Perk
Studentnummer 273512
mavandenherik@xs4all.nl

Begeleider: Jos de Haan
Tweede lezer: Allerd Peeters

Inhoud

Inleiding.....	2
1 Identiteit en internet.....	7
2 Onderzoeksopzet.....	15
3 Beweegredenen en gebruik.....	22
4 Reacties.....	39
5 Identiteit in een Space.....	47
6 Conclusie.....	58
Literatuurlijst.....	64
Bijlage 1: Respondenten.....	67
Bijlage 2: Vragenlijst.....	68
Bijlage 3: Labels.....	70

Inleiding

Communiceren in de eenentwintigste eeuw

Aan het einde van de twintigste eeuw heeft er een informatierevolutie plaatsgevonden in de westerse wereld. Deze revolutie is begonnen in de Verenigde Staten, maar zij heeft zich snel uitgebreid naar andere westerse landen. Er zijn in deze tijd veel technologische ontwikkelingen geweest met betrekking tot informatie- en communicatietechnologie (ICT). De gevolgen van de informatierevolutie zouden volgens sommigen net zo veel effect kunnen hebben als de industriële revolutie in de negentiende eeuw. De nieuwe technologie kan het dagelijks leven diepgaand beïnvloeden, omdat het tijdsbesteding en leefgewoonten aan kan passen.¹

Een voorbeeld van een nieuwe technologie is internet. De verspreiding van deze technologie is sinds de jaren negentig snel gegaan. In 1998 gaf 58% van de Nederlandse bevolking boven de achttien jaar aan een personal computer (pc) te bezitten. In 2001 was dat al 72%. In datzelfde jaar had 59% ook een internetaansluiting. In 1998 was dat nog maar 21%.² De verspreiding van internet is sinds 2001 nog steeds verder gegaan. In 2004 had 73% van de personen van 12 jaar en ouder thuis toegang tot internet.³

Maar niet alleen het bezit van een pc met internetaansluiting is van belang. Het is ook belangrijk of je met ICT om kunt gaan. Dat wordt het bezit van digitale vaardigheden genoemd. Net zoals het belangrijk is om te leren lezen om mee te komen in de maatschappij, is het ook belangrijk dat iemand om kan gaan met ICT. Dat wil zeggen dat iemand vertrouwd moet raken met een nieuwe technologie en moet leren om met de toepassingen te werken.⁴

Een computer met internetverbinding biedt allerlei mogelijkheden om te communiceren. Nog steeds bestaan de oude vertrouwde e-mailberichten, maar er is nog veel meer. Tegenwoordig kunnen we gratis bellen naar familie aan de andere kant van de wereld met het programma Skype, maar we kunnen ook net zo gemakkelijk in contact komen met vreemden door ons aan te melden op een forum. Oude schoolvrienden vind je terug op www.schoolbank.nl en nieuwe vrienden kun je beter leren kennen door met ze te chatten. Je kunt ook iedereen op de hoogte houden van je leven door een weblog te maken. Een weblog wordt vaak kortweg een 'blog' genoemd. Micha Wertheim van de Amsterdamse comedyclub Toomler geeft een duidelijke omschrijving van een

¹ Van Dijk, De Haan en Rijken, *Digitalisering van de leefwereld*, 187

² De Haan en Steyaart (red.), *Jaarboek ICT en Samenleving 2003*, 24-26, 29

³ Bron: CBS, *ICT en media gebruik naar persoons- en huishoudkenmerken*, [http://statline.cbs.nl/StatWeb/table.asp?PA=70655ned&D1=11-52.72-147&D2=0&D3=\(l-11\)-l&DM=SLNL&LA=nl&TT=2](http://statline.cbs.nl/StatWeb/table.asp?PA=70655ned&D1=11-52.72-147&D2=0&D3=(l-11)-l&DM=SLNL&LA=nl&TT=2) [geraadpleegd 22-06-06]

⁴ De Haan en Steyaart (red.), *Jaarboek ICT en Samenleving 2003*, 32

blog: “Dat is een soort dagboek dat je expres laat rondslingeren in de hoop dat anderen het lezen. In plaats van het schriftje op de wc te laten liggen, zet je het op internet.”⁵

Internet, identiteit en jongeren

Anno 2006 is het internet voor bijna iedereen in de westerse wereld toegankelijk. Adolescenten experimenteerden altijd al met hun identiteit op de weg naar volwassenheid. Het internet creëert daar extra mogelijkheden voor. Op het internet kunnen jongeren zich heel anders voordoen dan ze in werkelijkheid zijn. Ze kunnen bijvoorbeeld doen alsof ze van een ander geslacht zijn, ze kunnen foto's plaatsen die ze bewerkt hebben of die helemaal niet van zichzelf zijn, ze kunnen doen alsof ze ouder zijn, et cetera. Omdat je niet zomaar kunt controleren hoe een jongere *in real life* (IRL) is, kan hij zich heel anders voordoen zonder dat een ander het in de gaten heeft. Er zijn verschillende plaatsen op het internet waarop een jongere zichzelf kan profileren. Dit kan onder meer in chatrooms, fora, profielsites (zoals Sugababes.nl) en Spaces van MSN.

Het jaarboek *ICT en Samenleving 2006*⁶ van het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP) en het Rathenau Instituut dat in mei van dit jaar verschenen is, gaat over jongeren en ICT. Ook bevat het een hoofdstuk over de identiteitsexperimenten van jongeren op internet. Hierin wordt duidelijk dat sommige jongeren zich anders voordoen op internet. Er is echter nog niet veel bekend over de beleving van jongeren die met hun identiteit bezig zijn op het internet. Er is dus behoefte aan kwalitatief onderzoek. Daarom heeft Jos de Haan het Masterthesisproject 'Jongeren, internet en identiteitsvorming' bedacht. Ik heb mij bij dit project aangesloten en heb de MSN Spaces van jongeren onderzocht.

Waarom heb ik mij nu eigenlijk beperkt tot de Spaces van MSN? Er zijn talloze andere mogelijkheden waarop jongeren iets van zichzelf aan de rest van de wereld kunnen laten zien. Ik heb net al een aantal voorbeelden daarvan genoemd. Een voorbeeld dat ik nog niet genoemd heb is de website www.hyves.nl. Hyve is het Engelse woord voor bijenkorf, maar volgens de site ook “een plek die gonst van activiteit”. Je kunt zelf je eigen bijenkorf starten voor bijvoorbeeld je sportvereniging of vriendenkring. In deze hyve kun je foto's zetten, berichten plaatsen, leden van de hyve bekijken, enzovoorts.⁷ Het principe is anders, maar hyves.nl biedt ongeveer dezelfde mogelijkheden als een Space van MSN. Dit is volgens MSN “een persoonlijke website waar je eenvoudig tekst en foto's kunt publiceren.” In je Space kun je een weblog bijhouden, heel veel fotoalbums maken, een profiel invullen en allerlei lijsten maken, bijvoorbeeld een muziekljst met

⁵ Wertheim, 'Blog'

⁶ De Haan en Van 't Hof (red.), *Jaarboek ICT en Samenleving 2006, de digitale generatie* (Boom, Amsterdam 2006)

⁷ <http://hyves.nl/hyves/> [geraadpleegd 09-05-06]

je favoriete nummers. Je kunt je eigen pagina verder personaliseren door de achtergrond en de indeling van je Space te veranderen. Wat de Spaces van MSN zo bijzonder maakt, is hun integratie met het populaire chatprogramma MSN Messenger. In dit programma heb je een lijst met contactpersonen waarmee je kunt chatten. Als je op de naam van een contactpersoon klikt, wordt er een visitekaartje weergegeven. Daarop staat een foto, de schermnaam van je contactpersoon en eventueel een link naar de Space van je contactpersoon. Steeds als je contactpersoon zijn Space bijgewerkt heeft, verschijnt er een zonnetje voor zijn naam.⁸ Jongeren hebben in hun Space de ruimte om hun identiteit te laten zien aan anderen door middel van het profiel, de fotoalbums, weblogs en lijsten. Daarom heb ik ervoor gekozen om de Spaces te onderzoeken.

Jongeren en internet

De belangrijkste voorwaarde voor het maken van een Space is toegang tot een computer met internetverbinding. Uit een onderzoek van het SCP in het voorjaar van 2001 blijkt dat bijna alle leerlingen in het voortgezet onderwijs thuis toegang hebben tot een pc. In meer dan de helft van de huishoudens is zelfs meer dan één pc aanwezig. Slechts drie procent van de leerlingen heeft thuis geen pc. De meeste scholieren (84%) hebben thuis ook toegang tot het internet. Het is dan ook niet verwonderlijk dat 80% van de jongeren een eigen e-mailadres heeft. Iets meer dan een vijfde heeft ook een eigen website. De scholieren gebruiken de pc veel om te e-mailen, te surfen, te chatten en een spelletje te spelen. De pc wordt ook gebruikt om huiswerk op te maken.⁹

Uit hetzelfde onderzoek blijkt dat jongeren thuis vaak spelenderwijs met de computer leren om te gaan. Hun digitale vaardigheden leren ze vooral door met de pc te experimenteren. Daarnaast vragen ze ook advies aan belangrijke personen in hun omgeving. Zij vragen daarvoor het meeste raad aan hun vader en daarna aan hun broers en zussen.¹⁰ De digitale vaardigheden van jongeren hangen samen met het bezit van een computer met internet thuis. De jongeren die daar wel over beschikken, hebben over het algemeen meer digitale vaardigheden dan degenen die dat niet doen.¹¹

Verskil l en tussen jongens en meisjes

Jongens zijn over het algemeen vaardiger met de pc en het internet dan meisjes. Dat komt voornamelijk door de verschillen in het pc-bezit en -gebruik tussen jongens en meisjes. Qua bezit

⁸ <http://join.msn.com/spaces/features#3> [geraadpleegd 09-05-06]

⁹ De Haan en Huysmans, *Van huis uit digitaal*, 153-155

¹⁰ De Haan en Huysmans, *Van huis uit digitaal*, 159

¹¹ De Haan en Huysmans, *Van huis uit digitaal*, 154

hebben jongens meestal een voordeel ten opzichte van meisjes. Zo hebben jongens vaker een pc of spelcomputer op hun eigen kamer dan meisjes.

Jongens gebruiken de pc ook anders dan meisjes. Ze internetten meer, hebben vaker een eigen website, spelen vaker een spelletje en downloaden vaker muziek dan meisjes. Jongens en meisjes zoeken wel even vaak naar informatie en onderhouden hun sociale contacten even vaak door middel van e-mail en chatten.¹²

Er is ook een verschil tussen jongens en meisjes in de deelname aan computercursussen en informatica als keuzevak of vervolgopleiding. Meisjes doen dit minder dan jongens.¹³ Halverwege de jaren '80 bleek dat voor toegang tot bepaalde informaticaopleidingen onnodig wiskunde in de vooropleiding vereist werd. Uit onderzoek bleek namelijk dat leerlingen die geen wiskunde in hun vooropleiding hadden, dezelfde resultaten haalden. Doordat wiskunde verplicht was, een vak dat maar weinig meisjes kozen, kregen deze opleidingen minder meisjes binnen.¹⁴ Wiskunde zorgde er halverwege de jaren '80 ook op een andere manier voor dat meisjes minder interesse toonden in de computer. Bij de exacte vakken werden namelijk voor het eerst computers in het onderwijs geïntroduceerd. Deze vakken werden voornamelijk door mannen gegeven en werden ook als 'mannelijk' gezien. Doordat meisjes de computer associeerden met de exacte vakken, kozen zij minder snel voor het vak Informatica.¹⁵ Dit speelde niet alleen in de jaren '80, maar ook nog eind jaren '90. Ik heb het namelijk zelf ondervonden. Toen ik op de middelbare school zat, wilde ik het vak Informatica kiezen, omdat ik het altijd al leuk vond om met computers te werken. Ik heb toen ik op de basisschool zat zelfs een cursus 'Windows voor kinderen' gedaan. Toch raadde mijn decaan me het af, omdat ik geen exacte vakken in mijn pakket had. De decaan vond dat ik eerst aan de docent Informatica moest vragen of ik het vak wel kon volgen. De docent vertelde me dat dit geen probleem hoefde te zijn. Zo kwam ik als enige meisje in een klas met allemaal stereotype Informaticavolgers: jongens met een exact vakkenpakket. Uiteindelijk slaagde ik met een negen voor Informatica op mijn eindlijst.

Dus niet alleen studies, maar ook mijn eigen ervaringen wijzen op verschillen tussen jongens en meisjes met betrekking tot ICT-gebruik en houdingen ten opzichte van ICT. Daarom heb ik gekozen om dit onderscheid in mijn thesis centraal te maken.

¹² De Haan en Huysmans, *Van huis uit digitaal*, 152-154

¹³ Van Eck en Volman, *Nieuwe media, nieuwe verschillen*, 113

¹⁴ Van Eck en Volman, *Nieuwe media, nieuwe verschillen*, 15

¹⁵ Van Eck en Volman, *Nieuwe media, nieuwe verschillen*, 54

Vraagstelling en deelvragen

Het doel van mijn onderzoek is meer inzicht te krijgen in hoe Nederlandse jongens en meisjes hun Space gebruiken tijdens hun identiteitsontwikkeling. Hieruit komen een aantal vragen naar voren, zoals: Kan een Space een bijdrage leveren aan hun identiteitsontwikkeling? Verschilt de manier waarop jongens en meisjes hun identiteit weergeven op hun Spaces? En representeert deze profilering de identiteit die zij in het echte leven hebben? En zo nee, krijgen ze daar dan reacties op van bekenden?

Deze vragen heb ik uitgewerkt in een centrale vraagstelling en vijf deelvragen:

Hoe kan een Space een rol spelen in de identiteitsontwikkeling van jongens en meisjes van dertien tot en met twintig jaar?

- 1. Waarom maken jongens en meisjes een Space?*
- 2. Hoe gebruiken jongens en meisjes hun Space?*
- 3. Krijgen jongens en meisjes verschillende reacties op hun Space?*
- 4. Hoe geven jongens en meisjes hun identiteit weer in hun Space?*
- 5. Bestaan er verschillen tussen de identiteit die jongens en meisjes in hun Space aannemen en hun werkelijke identiteit?*

Op interviews met jongens en meisjes tussen de dertien en twintig jaar en op hun Spaces is inhoudsanalyse toegepast. Met deze gegevens zullen de hoofd- en deelvragen beantwoord worden. De exacte onderzoeksopzet wordt in hoofdstuk 2 besproken.

Opzet van de thesis

Deze thesis begint met een hoofdstuk over identiteit. Dit begrip wordt op verschillende manieren gebruikt en daarom zal ik in het eerste hoofdstuk uitleggen wat hieronder verstaan kan worden. In het tweede hoofdstuk komt de opzet van het onderzoek aan bod. De eerste twee deelvragen, die gaan over de reden om een Space aan te maken en het gebruik van een Space, worden in hoofdstuk 3 behandeld. Het vierde hoofdstuk gaat over de reacties die jongeren op hun Space krijgen en beantwoordt dus de derde deelvraag. In hoofdstuk 5 behandel ik de laatste twee deelvragen, die specifiek over identiteit gaan. Het laatste hoofdstuk geeft een samenvatting, een conclusie en tips voor vervolgonderzoek.

1 Identiteit en internet

*“Want een mens heeft niet alleen een lichaam, hij is ook een ondeelbare persoonlijkheid en een welomschreven lid van een groep.”*¹⁶

Deze uitspraak van Erik H. Erikson verwoordt wat ik duidelijk wil maken in dit hoofdstuk over identiteit. Identiteit is een begrip dat ruimschoots gebruikt wordt, niet alleen in de wetenschap, maar ook in het dagelijks leven. Daarbij valt vooral op, dat er verschillende betekenissen gegeven worden aan dit woord. In deze thesis wil ik stilstaan bij twee aspecten van een identiteit, namelijk de individuele identiteit (“*een ondeelbare persoonlijkheid*”) en de collectieve identiteit (“*een welomschreven lid van een groep*”).

Ik zal in dit hoofdstuk eerst stilstaan bij de identiteitsontwikkeling van een mens. Daarna zal ik aandacht schenken aan de collectieve en individuele identiteit. Verder zal ik het hebben over identiteitsexperimenten op het internet. Ten slotte zal ik mijn eigen theorieën over de Spaces van jongens en meisjes introduceren.

Identiteitsontwikkeling

Erik H. Erikson heeft een model gemaakt voor de psychosociale ontwikkeling van een individu. Het model bestaat uit acht verschillende fasen die lopen vanaf de geboorte tot de dood. Elke fase bevat een conflict dat een kind tegen kan komen tijdens zijn geestelijke ontwikkeling. Als een kind dit conflict oplost, kan het door naar de volgende fase van ontwikkeling. Eriksons model is epigenetisch. Dat wil zeggen dat de fasen elkaar hiërarchisch opvolgen. De kenmerken uit een bepaalde fase zullen echter niet verdwijnen. Er zullen alleen extra kenmerken bijkomen. Dat wil zeggen dat een persoon steeds complexer wordt naarmate hij een hogere fase van ontwikkeling bereikt.¹⁷

De eerste fase, ‘Trust versus Mistrust’, begint vanaf de geboorte. In deze fase leert een kind om te vertrouwen. Het is volledig afhankelijk van anderen en heeft daarom vertrouwen nodig om zich over te geven aan anderen. Als het kind deze fase goed doorloopt, leert het om *hoop* te hebben.¹⁸

De tweede fase noemt Erikson ‘Autonomy versus Shame and Doubt’. In deze fase leert een peuter om zich vast te houden of juist los te laten. In deze fase, waarin het kind probeert om autonoom te worden, leert het kind om *wilskracht* te hebben.¹⁹

¹⁶ Erikson, *Identiteit, jeugd en crisis*, 307

¹⁷ Engler, *Personality theories*, 173-176, 183

¹⁸ Engler, *Personality theories*, 175-176

'Initiative versus Guilt' is de derde fase in de psychosociale ontwikkeling en treedt op tussen de drie en vijf jaar. Het kind leert nu om eigen initiatief te tonen. Bij bepaalde acties zal het kind beloond worden, voor andere acties zal het gestraft worden. Het kind leert in deze fase om een *doel* te hebben.²⁰

De vierde fase is 'Industry versus Inferiority'. In deze fase leren kinderen *competent* te zijn. Ze gaan naar school en moeten daar allerlei vaardigheden leren die ze later nodig zullen hebben.²¹

De vijfde fase speelt tijdens de adolescentieperiode. In deze fase, die 'Ego Identity versus Role Confusion' genoemd wordt, moet de adolescent een zelfbeeld ontwikkelen. Door zich te identificeren met anderen kan een adolescent ook ontdekken wie hij zelf is. Om een goed zelfbeeld te ontwikkelen, moet de adolescent in deze periode leren om *trouw* te zijn.²²

Als een persoon jong volwassen is, komt hij in de 'Intimacy versus Isolation'-fase. Het individu moet in deze fase leren om een relatie op te bouwen met een ander. Logischerwijs is de waarde die het individu in deze fase leert *liefde*.²³

Daarna komt het individu terecht in de fase die Erikson 'Generativity versus Stagnation' noemt. In deze fase moet een persoon zorgen voor het welzijn van volgende generaties. Dat kan niet alleen door kinderen op te voeden, maar ook door een bijdrage te leveren aan producten, werken en ideeën die volgende generaties van dienst kunnen zijn. *Zorg* is daarom de belangrijkste waarde in deze fase.²⁴

De laatste fase die een mens moet doorlopen begint in zijn vijftiger jaren en heet 'Ego Integrity versus Despair'. In deze fase moet een mens leren om tevreden terug te kijken op het leven dat hij geleid heeft, ondanks eventuele tekortkomingen. In deze fase staat *wijsheid* centraal.²⁵

Adolescentie en identiteit

Omdat deze thesis zich richt op jongeren van dertien tot en met twintig jaar is de adolescentiefase in het model van Erikson voor dit onderzoek het belangrijkste. Daarom zal ik deze fase hier nog iets uitgebreider bespreken. Zoals ik hierboven al aangaf, noemt Erikson deze psychosociale fase 'Ego Identity versus Role Confusion'. In deze fase moet een adolescent zoals gezegd een identiteit ontwikkelen. Dat wil zeggen, dat hij antwoord moet kunnen geven op de vraag 'Wie

¹⁹ Engler, *Personality theories*, 176-177

²⁰ Engler, *Personality theories*, 177-178

²¹ Engler, *Personality theories*, 178-179

²² Engler, *Personality theories*, 179-181

²³ Engler, *Personality theories*, 181

²⁴ Engler, *Personality theories*, 181-182

²⁵ Engler, *Personality theories*, 182-183

ben ik?”²⁶. Erikson definieert identiteit als een “subjectief gevoel van dezelfde persoon zijn en van continuïteit, die kracht geven.”²⁷

Zoals ik hierboven al kort aangehaald heb, leert een individu zich volgens Erikson in de adolescentieperiode te identificeren met mensen die hetzelfde denken. Ook leert een adolescent zichzelf te vergelijken met anderen en ontdekt hij wat anderen van hem vinden. Verder leert de adolescent hoe hij in de maatschappij staat en hoe hij daar productief lid van kan worden. Als het hem niet lukt om te ontdekken wat zijn rol in de maatschappij zou moeten zijn, kan de adolescent in een identiteitscrisis verkeren of een negatieve identiteit aannemen. Dat wil zeggen dat hij tegenovergestelde waarden aan zal nemen. Zo iemand kan bijvoorbeeld terecht komen in het criminele circuit. Ik heb de belangrijkste waarde die de adolescent in deze periode al eerder genoemd. Dit is *trouw*. Door trouw te zijn aan bepaalde normen en waarden weet de adolescent hoe hij tot een bepaalde groep kan behoren.²⁸

Erikson vindt de adolescentie een belangrijke periode. Hij zegt dat deze fase gezien kan worden als een moratorium (uitstel) tussen het kind-zijn en de volwassenheid.²⁹ Een jongere die in een psychosociaal moratorium verkeert, mag de verplichtingen die bij het leven van een volwassene horen, nog even uitstellen. Het is een tijd van de vrije moraal. De maatschappij geeft de jongere in het moratorium de tijd en de ruimte om zichzelf te ontdekken.³⁰

Collectieve identiteit

Judith A. Howard schrijft in ‘Social Psychology of Identities’ dat er twee dimensies van identiteit bestaan, de sociale identiteit en de individuele. De individuele identiteit is de identiteit van een persoon zelf. Deze identiteit zal ik hieronder uitgebreid behandelen. Hier wil ik mij concentreren op de sociale identiteit. Dit is de identiteit die je krijgt door lid te zijn van verschillende sociale groepen. Omdat het hier gaat om een identiteit die iemand deelt met anderen, wordt deze identiteit ook wel collectieve identiteit genoemd. Howard noemt een aantal dimensies van sociale identiteiten, namelijk: identiteiten gebaseerd op etniciteit, seksualiteit, gender, klasse, (in)validiteit en leeftijd. Ze vertelt ook dat mensen de groepen waartoe ze zelf behoren positiever benaderen dan de groepen waar ze zelf niet toe behoren. Collectieve en individuele identiteit worden vaak als twee uiteinden van een continuüm gezien, maar er gaan ook stemmen op om deze twee begrippen niet zo strikt van elkaar te scheiden.³¹

²⁶ Engler, *Personality theories*, 179-181

²⁷ Erikson, *Identiteit, jeugd en crisis*, 15

²⁸ Engler, *Personality theories*, 179-181

²⁹ Engler, *Personality theories*, 180

³⁰ Kroger, *Identity development*, 13

³¹ Howard, ‘Social psychology of Identities’, 369, 374-381

Ook Richard Jenkins, professor in Sociologie aan de Universiteit van Sheffield, beschrijft in de tweede editie van zijn boek *Social identity* het verschil tussen collectieve en individuele identiteit. Hij is voorstander van de visie dat er niet zo'n groot verschil tussen collectieve en individuele identiteiten bestaat als vaak beschreven wordt. Jenkins schrijft dat de collectieve en individuele identiteit verstrengeld zijn. Individuele en collectieve identificatie met anderen is voor een groot deel hetzelfde. Het grootste verschil tussen individuele en collectieve identificatie is dat het eerstgenoemde begrip de nadruk legt op verschillen en het laatstgenoemde op gelijkheid.³² Jenkins legt ook uit dat er een verschil bestaat tussen de nominale en virtuele identiteit. De nominale identiteit is de naam van de identiteit die iemand heeft. De virtuele identiteit is niet, zoals velen misschien zullen denken, de identiteit zoals die online weergegeven wordt. Virtuele identiteit is de beleving van een identiteit. Omdat het begrip 'virtuele identiteit' in een thesis over internet voor veel verwarring kan zorgen, wil ik het begrip liever aanduiden met 'beleefde identiteit' omdat dit de strekking beter weergeeft. Ter verduidelijking zal ik een voorbeeld geven van het verschil tussen een nominale en beleefde identiteit. Twee vrouwen noemen zichzelf christen en hebben dus als nominale identiteit: christen. De ene vrouw draagt alleen maar rokken, is huismoeder en mag op zondag geen auto rijden, terwijl de andere vrouw fulltime werkt, de laatste mode draagt en elke zondag naar het strand van Scheveningen rijdt. Deze twee vrouwen hebben dus dezelfde nominale identiteit, maar beleven deze heel verschillend. Hun beleefde (ofwel virtuele) identiteit is dus anders. Jenkins schrijft dat het verschil tussen nominale en beleefde identiteit belangrijk is, omdat de naam van een identiteit hetzelfde kan blijven, maar in het dagelijks leven iets anders kan gaan betekenen. Het kan ook andersom: de beleving van de identiteit blijft hetzelfde, terwijl de naam verandert.³³

Individuele identiteit

Erikson gebruikt het begrip identiteit heel ruim. Het is duidelijker om een scheiding in het begrip aan te brengen, zoals veel wetenschappers na Erikson dat gedaan hebben. Patti Valkenburg en anderen leggen uit dat er twee begrippen worden onderscheiden in de literatuur over identiteit, namelijk 'zelf' en 'identiteit'. Elke persoon heeft een *zelf*, dat min of meer stabiel zou moeten zijn. Toch kan een persoon met een stabiel zelf meerdere *identiteiten* aannemen. Het hangt van de sociale omgeving af, welke identiteit een persoon op een bepaald moment benadrukt. Een jongen kan zich bijvoorbeeld stoer voordoen bij zijn vrienden en later op de avond juist zijn liefde en

³² Jenkins, *Social Identity*, 15-17

³³ Jenkins, *Social Identity*, 22

zorgzaamheid benadrukken bij zijn vriendin. Bij verschillende groepen zal iemand zichzelf op een andere manier presenteren.³⁴

Catrin Finkenauer en anderen leggen uit hoe de begrippen zelf en identiteit gedefinieerd kunnen worden. Door te vragen ‘wie ben ik?’ krijgt iemand het antwoord wat zijn zelf is. Iedereen zal echter een ander antwoord geven op deze vraag. Daarom kun je het zelf volgens Finkenauer en anderen het beste zien als het gevoel van ‘zijn’. Het gaat bij het zelf om zelfkennis. Hoe denkt iemand over zichzelf?³⁵ Finkenauer en haar collega’s halen de definitie van Erikson aan, die zegt: *“De belangrijkste kenmerken ervan zijn een gevoel van zich thuis voelen in het eigen lichaam, een gevoel van ‘weten waarheen men gaat’ en de innerlijke zekerheid dat men door de belangrijke mensen erkend en geaccepteerd zal worden.”*³⁶

Ook het definiëren van het begrip identiteit is lastig. Volgens Finkenauer en collega’s is iemands identiteit de antwoord op de vraag ‘wat ben ik?’. Ook op deze vraag zullen verschillende mensen verschillende antwoorden geven. Het gaat zelfs nog verder: elk persoon heeft verschillende antwoorden op deze vraag. Het gaat er bij deze vraag namelijk om, in welke rol je je op dat moment bevindt. Een persoon heeft verschillende rollen op bijvoorbeeld het werk, in het gezin of op school. Daarom zal elk persoon meerdere antwoorden kunnen geven op de vraag ‘wat ben ik?’. Iemands identiteit legt dus de nadruk op een aantal aspecten van een persoon die in een bepaalde rol duidelijk naar voren komen. Daarom kan iemands identiteit in verschillende rollen variëren. Alle identiteiten van één persoon vormen samen een globale identiteit, die in theorie overlapt met het zelf van die persoon.³⁷

Identiteitsexperimenten

Mensen kunnen niet alleen verschillende identiteiten hebben, ze kunnen ook met hun identiteit experimenteren. Ik heb eerder al geschreven dat dit volgens Erikson vooral in de adolescentiefase gebeurt. Jongeren moeten in deze fase leren wie en wat ze zijn en tot welke sociale groepen ze behoren. Deze tijd van experimenteren noemt Erikson moratorium, met andere woorden: uitstel, omdat het een uitstel is van de volwassenheid.³⁸

Sherry Turkle legt uit dat cyberspace een belangrijke rol kan spelen in het psychosociale moratorium dat Erikson beschrijft. Hij benadrukt het feit dat het ‘uitstel’ geen terugtrekking uit

³⁴ Valkenburg, Schouten en Peter, ‘Jongeren en hun identiteitsexperimenten op het internet’, 47-48

³⁵ Finkenauer, Engels, Meeus en Oosterwegel, ‘Self and identity in early adolescence’, vindplaats niet exact bekend: ik heb alleen een document met het definitieve hoofdstuk, zonder goede paginanummering.

³⁶ Erikson, *Identiteit, jeugd en crisis*, 176

³⁷ Finkenauer, Engels, Meeus en Oosterwegel, ‘Self and identity in early adolescence’, vindplaats niet exact bekend: ik heb alleen een document met het definitieve hoofdstuk, zonder goede paginanummering.

³⁸ Engler, *Personality theories*, 179-181

de maatschappij is, maar dat het een tijd is waarin iemand veel contacten en vriendschappen kan onderhouden. In deze tijd tellen iemands acties niet zo zwaar als dat ze later zouden tellen. Daarom kan iemand experimenteren met zijn persoonlijkheid. Op het internet kan dit zeer gemakkelijk, bijvoorbeeld door je anders voor te doen op een profielsite, in je Space, tijdens het chatten of op een forum. Turkle schrijft dat Erikson het moratorium vooral zag als de studententijd. Turkle wijst ons erop, dat studenten tegenwoordig niet meer zo losbandig kunnen leven. Ze kunnen hun studie niet vergooien, omdat het deel uitmaakt van hun toekomst. Ook kunnen ze niet zomaar losbandige seksuele relaties aangaan omdat ze op moeten passen voor geslachtsziekten zoals AIDS. Jongeren kunnen in hun adolescentie dus niet zomaar onvolwassen dingen doen zonder ervoor te boeten. Op het internet kan dat volgens Turkle wel. Verder schrijft Turkle dat er mensen zijn die sommige stadia misschien nog niet goed doorlopen hebben. Ze gaan dan wel door naar het volgende stadium, maar zijn daar eigenlijk nog niet aan toe. Door middel van cyberspace kunnen ze hun adolescentieperiode eigenlijk 'overdoen'. Turkle laat zien dat cyberspace dus niet alleen voor adolescenten, maar ook voor volwassenen een moratorium kan zijn.³⁹

Patti Valkenburg en anderen laten zien dat adolescenten zich inderdaad bezighouden met identiteitsexperimenten op het internet. Zij hebben niet alleen adolescenten, maar ook pre-adolescenten onderzocht. Uit het onderzoek blijkt dat vooral de pre-adolescenten zich anders voordoen op het internet. 72% van de 9- tot 12-jarigen zegt dit wel eens te doen. Aanzienlijk minder, maar nog steeds meer dan de helft (53%) van de 13- tot 14-jarigen zegt wel eens te experimenteren met zijn identiteit op het internet. Van de 15- tot 18-jarigen zegt ruim een kwart (28%) zich wel eens anders voor te doen op het internet. Vaak doen jongeren zichzelf voor als iemand die ouder of flirteriger is dan zij zelf.⁴⁰

Valkenburg en Turkle laten zien dat het internet een ideale plaats is voor jongeren om identiteitsexperimenten te doen. Ik ga er daarom vanuit dat de mogelijkheid van MSN om een eigen pagina te creëren hier ook aan bijdraagt. Ik ga ervan uit dat jongeren door middel van hun Space een eigen ruimte kunnen creëren waarin ze kunnen laten zien wie ze zijn en wat ze doen. Ze kunnen in hun Space hun gedachten uiten, foto's van zichzelf en anderen plaatsen en ze kunnen laten zien dat ze bij een bepaalde groep horen. Ze kunnen ook experimenteren met hun identiteit, door zich in hun Space anders voor te doen dan ze in werkelijkheid zijn. Doordat jongeren in hun Space een deel van zichzelf bloot geven, moeten ze nadenken over zichzelf. Dat zorgt er voor dat ze zelf ook een beter inzicht kunnen krijgen van hun eigen identiteit.

³⁹ Turkle, 'Cyberspace and identity', 644-646

⁴⁰ Valkenburg, Schouten en Peter, 'Jongeren en hun identiteitsexperimenten op het internet', 50

Jongens, meisjes en Spaces: eigen theorieën

Het is een uitdaging om een scriptie vanuit een deductief uitgangspunt te maken en om die reden heb ik dat dan ook geprobeerd. Deductie betekent het afleiden van voorspellingen uit een theorie of model.⁴¹ Om voorspellingen te kunnen doen over de Spaces van jongens en meisjes van dertien tot en met twintig jaar heb ik theorieën nodig die hier specifiek op gericht zijn. Daarom heb ik drie eigen theorieën gemaakt naar aanleiding van eigen ideeën en onderzoeksresultaten en theorieën van anderen.

Omdat jongens en meisjes de computer op een andere manier gebruiken, denk ik dat er ook verschillen zijn in hun Spaces. De verschillen tussen de Spaces van jongens en meisjes wil ik verklaren met mijn *Gendertheorie*. In deze theorie staan de verschillen in gebruik en bezit van een computer tussen jongens en meisjes centraal. Uit het onderzoek van De Haan en Huysmans blijkt dat jongeren meer digitale vaardigheden hebben dan meisjes.⁴² De eventuele verschillen in de opbouw van Spaces van jongens en meisjes kunnen daarom liggen aan de hoeveelheid digitale vaardigheden zij bezitten.

Ook heb ik de *Eigen-kamertheorie* ontwikkeld. Deze theorie verklaart de eventuele verschillen tussen de Spaces van de jongeren die wel een computer op hun eigen kamer hebben en degenen die dat niet hebben. Het hebben van een eigen computer kan verklaren dat sommige Spaces veel mooier opgebouwd zijn dan andere Spaces, omdat de maker zijn computer niet met anderen hoeft te delen en dus meer tijd aan zijn Space kan besteden. Ook de verschillen in intimiteit in Spaces kunnen verklaard worden door het bezit van een pc op de eigen kamer. Als er geen mensen over hun schouders meekijken, zullen jongeren eerder persoonlijke berichten en foto's plaatsen dan wanneer dat wel gebeurt.

Ten slotte heb ik een theorie bedacht die te maken heeft met de zogenaamde 'peer group' van jongeren. Jane Kroger schrijft in *Identity Development* dat deze vriendengroepen bijdragen aan de identiteitsontwikkeling van jongeren. Adolescenten kunnen samen met hun vrienden nieuwe dingen uitproberen en nieuwe sociale vaardigheden opdoen. Feedback van vrienden kan voor adolescenten niet alleen als steun, maar ook als een soort spiegel dienen. Twee jongeren die elkaar als hun beste vriend beschouwen, hebben vaak dezelfde gedragingen, houdingen en doelen ten opzichte van hun identiteit.⁴³ Vanuit deze gegevens heb ik de *Reactietheorie* afgeleid. Aangezien jongeren zichzelf spiegelen aan hun vrienden en steun ondervinden bij de nieuwe dingen die ze doen, zijn reacties van hun vrienden belangrijk bij identiteitsontwikkeling. Reacties van peers op de Space van een jongere zouden misschien ook als steun en spiegel kunnen dienen. Overigens

⁴¹ Swanborn, *Basisboek sociaal onderzoek*, 18

⁴² De Haan en Huysmans, *Van huis uit digitaal*, 132

⁴³ Kroger, *Identity development*, 77-79

geven Valkenburg en anderen aan dat er een verband bestaat tussen de hoeveelheid reacties die jongeren krijgen op hun profielsite op CU2 en de toon van dezelfde reacties. Zij suggereren dat jongeren hun profiel steeds aanpassen als ze nieuwe reacties gekregen hebben.⁴⁴ Ik ga ervan uit, dat dit niet alleen voor de profielen op CU2, maar ook voor de Spaces van MSN zal gelden.

⁴⁴ Valkenburg, Schouten en Peter, 'Jongeren en hun identiteitsexperimenten op het internet', 55-56

2 Onderzoeksopzet

Zoals ik in de inleiding al vermeld heb, is mijn hoofdvraag:

Hoe kan een Space een rol spelen in de identiteitsontwikkeling van jongens en meisjes van dertien tot en met twintig jaar?

Om deze vraag te kunnen beantwoorden heb ik vijf deelvragen opgesteld, namelijk:

Waarom maken jongens en meisjes een Space?

Hoe gebruiken jongens en meisjes hun Space?

Krijgen jongens en meisjes verschillende reacties op hun Space?

Hoe geven jongens en meisjes hun identiteit weer in hun Space?

Bestaan er verschillen tussen de identiteit die jongens en meisjes in hun Space aannemen en hun werkelijke identiteit?

Naar aanleiding van de theorieën die ik in het vorige hoofdstuk heb geïntroduceerd, heb ik een drietal hypothesen opgesteld.

Genderhypothese: Omdat jongens over het algemeen meer digitale vaardigheden hebben dan meisjes, verwacht ik dat de Spaces van jongens complexer van opbouw zijn. Daarmee bedoel ik dat de Spaces meer onderdelen hebben, meer bijzondere onderdelen hebben en er grafisch mooier uitzien.

Eigen-kamerhypothese: Ik verwacht dat jongeren die een computer met internet op hun eigen kamer hebben, meer tijd besteden aan hun Space. Zij hoeven hun computer niet met anderen te delen en kunnen er daarom vaker achter zitten. Ik denk ook dat jongeren met een eigen computer in hun Spaces persoonlijker durven te zijn, omdat er niemand over hun schouder meekijkt. Jongens hebben vaker een computer op hun eigen kamer dan meisjes en hebben meer digitale vaardigheden. Daarom denk ik dat zij de meeste aandacht aan hun Space besteden om er iets bijzonders van te maken. Ik denk dat de Spaces van meisjes zonder internet op hun kamer er het minst uitspringen, omdat zij van de groep waarschijnlijk de minste digitale vaardigheden hebben en de computer altijd moeten delen.

Reactiehypothese: Aangezien de reacties van peers op de Space van een jongere als steun en spiegel kunnen dienen, zal het belangrijk zijn wat vrienden zeggen over een Space. Ik verwacht dat jongeren hun Space zullen spiegelen aan de reactie van hun vrienden. Als vrienden een negatieve reactie plaatsen, zullen jongeren waarschijnlijk hun Space aanpassen aan de verwachtingen van de

vrienden. Als vrienden een positieve reactie plaatsen, zal de jongere de Space waarschijnlijk op dezelfde manier vullen als zijn vrienden.

Door middel van mijn onderzoek wil ik controleren of deze hypothesen, afgeleid uit mijn eigen theorieën, kloppen. Voordat ik aan het onderzoek kon beginnen, heb ik het eerst vorm moeten geven. Ik moest kiezen of ik een kwalitatief of kwantitatief onderzoek zou doen, hoe ik gegevens moest verzamelen, hoe ik deze zou opslaan, et cetera. In dit hoofdstuk beschrijf ik de opzet van mijn onderzoek en de keuzes die ik daarbij gemaakt heb.

Kwalitatief of kwantitatief?

Ik heb gekozen voor een kwalitatieve aanpak. In *Kwalitatief onderzoek* leggen Baarda, De Goede en Teunissen uit wanneer kwalitatief onderzoek een goede aanpak kan zijn voor een onderzoek. Als het doel van het onderzoek het beschrijven en interpreteren van een alledaags thema is, is kwalitatief onderzoek geschikt. Kwalitatief onderzoek is ook geschikt om de beleving van de betrokkenen te onderzoeken. Verder worden kwalitatieve methoden vaak gebruikt voor complexe of gevoelige onderwerpen en voor onderzoek naar interacties. Ten slotte wordt kwalitatief onderzoek gebruikt als de onderzochten onzeker of wantrouwig zijn en het onderwerp in een taboesfeer ligt.⁴⁵

Mijn onderwerp is geschikt voor kwalitatief onderzoek, omdat het een alledaags thema heeft, omdat ik zoek naar de beleving van de jongeren en omdat vragen over identiteit waarschijnlijk niet zo gemakkelijk beantwoord worden.

Operationalisering identiteitsbegrip

Omdat identiteit vooral blijkt te gaan over 'wie ben ik' en 'wat ben ik' heb ik de jongeren dit geprobeerd te vragen. Uit de proefinterviews bleek al dat zij dit heel moeilijk vinden. Daarom heb ik concrete vragen gemaakt zoals: wat is je karakter, wat zijn je hobby's, wat voor werk/opleiding doe je, wat voor vrienden heb je, et cetera. In het vorige hoofdstuk bleek dat het begrip identiteit op te delen is in drie aparte begrippen: *zelf identiteit* en *collectieve identiteit*. Voor elk begrip zal ik omschrijven wat voor soort vragen ik gesteld heb en waarom. Alle vragen uit de interviews zijn te vinden in bijlage 2.

In hoofdstuk 1 werd duidelijk dat het bij het *zelf* gaat om zelfkennis: hoe denkt iemand over zichzelf? Daarom heb ik de jongeren gevraagd hoe ze zichzelf zouden omschrijven.

⁴⁵ Baarda, De Goede en Teunissen, *Kwalitatief onderzoek*, 17-19

Identiteit gaat om de rollen die iemand aanneemt op verschillende vlakken. Daarom heb ik gevraagd naar de meest voorkomende rollen die de jongeren hebben. Ik heb hen bijvoorbeeld gevraagd welke opleiding of welk werk ze doen en of zij een vriendengroep hebben.

Nu komen we dicht bij de *collectieve identiteit*. Een vriendengroep kan namelijk ook een gezamenlijke identiteit hebben. Dat is echter niet de enige collectieve identiteit die er bestaat. Ik heb de jongeren ook gevraagd of ze zich aangesloten hebben bij een bepaald geloof, een partij, of dat ze leven naar een bepaalde muziekstroming. Met andere woorden: hebben zij zich aangesloten bij een bepaalde groep in de maatschappij? Daarna volgt de vraag of zij dit uiten, bijvoorbeeld door middel van kleding of wellicht op een andere manier.

Ook in de Spaces heb ik gezocht naar onderdelen die de vragen 'wie ben ik' en 'wat ben ik' konden beantwoorden. Het profiel geeft veel antwoorden op alle identiteitsbegrippen. De jongeren leggen vaak uitgebreid uit wat voor karakter ze hebben, waar ze van houden, wat hun hobby's zijn, wat hun muziekvoorkeuren zijn, wat ze geloven, enzovoorts. In het weblog verwijzen jongeren soms naar hun vrienden, naar school en naar hun interesses. Ook het geloof komt veel voor in weblogs. Ook hier kunnen dus meerdere aspecten van het verzamelbegrip identiteit voorkomen. De muziklijsten geven alleen antwoord op de vraag of jongeren een collectieve (muziek)identiteit hebben. Het fotoalbum gaat ook vooral over de collectieve identiteit, want jongeren staan meestal op de foto samen met iemand anders, bijvoorbeeld met hun sportvereniging, hun vrienden, familie, of mensen met dezelfde levensstijl.

Dataverzameling

Ik heb gebruik gemaakt van data-triangulatie. Dat wil zeggen, dat ik verschillende soorten onderzoeksgegevens gebruikt heb.⁴⁶ Ik heb interviews en bestaande bronnen, de Spaces, onderzocht. Op beide soorten bronnen heb ik kwalitatieve inhoudsanalyse toegepast.

Ik heb 22 jongeren van dertien tot en met twintig jaar met een eigen Space individueel geïnterviewd. Deze jongeren zijn verdeeld in vier groepen: jongens met een computer op de eigen kamer, jongens zonder computer op de eigen kamer, meisjes met een computer op de eigen kamer en meisjes zonder computer op de eigen kamer. Ik heb voor elke groep vijf tot zes interviews gehouden. Dit aantal is gebaseerd op het feit dat je kunt stoppen met kwalitatief onderzoek als er geen nieuwe gegevens meer bij komen. Ik ben er voor dit onderzoek van uit gegaan dat deze grens bij ongeveer vijf interviews ligt. Ik had van tevoren al drie proefinterviews gehouden en merkte toen al dat een aantal opmerkingen steeds terugkwamen. Drie interviews vond ik echter te weinig om conclusies over te trekken. Ik heb de voorlopige grens daarom

⁴⁶ Baarda, De Goede en Teunissen, *Kwalitatief onderzoek*, 96

getrokken bij vijf interviews. Deze schatting bleek uiteindelijk vrij goed te kloppen. Na ongeveer vijf interviews kwam ik veel van dezelfde argumenten en haast niets nieuws meer tegen.

De jongeren zijn op basis van een sneeuwbal steekproef geselecteerd. Dit is een steekproef waarbij je aan mensen naar andere personen vraagt en bij hen ook weer naar anderen vraagt.⁴⁷

Ik heb jongeren in mijn omgeving gevraagd om mij in contact te brengen met hun vrienden die een Space hebben. Dat heb ik gedaan door een e-mail te sturen aan hun MSN-contactpersonen met een Space. Het voordeel van deze manier is, dat ik snel jongeren met een Space uit de goede leeftijdscategorie kon bereiken. Ik verwachtte van tevoren nog een voordeel aan deze manier van contact leggen, namelijk een hoge respons. Ik ging ervan uit dat jongeren die via een kennis benaderd worden voor een onderzoek, sneller mee zullen werken dan jongeren die rechtstreeks door een vreemde benaderd worden. Dat klopte inderdaad. Jongeren die door een ander gewezen waren op het onderzoek, reageerden vrij snel en positief op mijn vraag om meewerking. Ik heb de jongeren geselecteerd op basis van de snelheid van hun reactie. Degenen die het snelst positief reageerden, heb ik geïnterviewd. Al snel had ik twee groepen vol. De jongens en meisjes met internet op de kamer had ik het snelst gevonden. Omdat de jongens en meisjes met een eigen computer gemakkelijker te vinden waren, heb ik voor deze twee groepen allebei zes interviews in plaats van vijf interviews gehouden.

Ik heb de jongeren laten kiezen hoe zij geïnterviewd wilden worden: of face-to-face, of via MSN Messenger. De laatste mogelijkheid kostte hen niet veel moeite omdat zij gewoon thuis achter de pc konden zitten. Verder hoopte ik dat ze vrijer zouden antwoorden in een Messenger-gesprek dan in een face-to-face gesprek. Ik had al vaker gehoord dat mensen het veel gemakkelijker vinden om hun gevoelens te uiten in een e-mail, brief of een chat-sessie. Daarom hoopte ik dat ik dat effect ook kan bereiken door de jongeren op deze manier te interviewen. Ik was mij van tevoren bewust van het feit dat interviewen via MSN Messenger ook nadelen kan hebben. De jongeren konden het onderzoek minder serieus nemen, ze konden halverwege afhaken, of te korte antwoorden geven. Ik heb daarom eerst een aantal proefinterviews gehouden, zowel face-to-face als via MSN Messenger. De interviews via MSN Messenger gingen veel beter dan gedacht. Geen enkele jongere haakte halverwege af, de antwoorden waren duidelijk en niet te kort en de jongeren waren heel serieus. Daarom ben ik doorgegaan met de interviews via MSN Messenger. Uiteindelijk heb ik de meeste jongeren op deze manier geïnterviewd, omdat ze dan eerder mee wilden werken. Vijf interviews zijn face-to-face gehouden, de andere zeventien via MSN Messenger.

⁴⁷ Baarda, De Goede en Teunissen, *Kwalitatief onderzoek*, 79

Ik heb de proefinterviews met behulp van een topiclijst gehouden. Daarna ben ik overgegaan op een vaste vragenlijst, omdat dit het beste werkte. De vragenlijst is terug te vinden in bijlage 2. De face-to-face interviews heb ik na afname uitgetikt in een tekstverwerkingsprogramma. De Messenger-interviews kon ik na afname direct opslaan op de computer.

Nadat ik de jongeren geïnterviewd had, heb ik hun Spaces bekeken. Ik kon de Spaces niet van tevoren bekijken, omdat ik van de meeste jongeren eerst toestemming moest krijgen om op hun Space te kijken. Hun Spaces waren niet openbaar, dat wil zeggen dat niet iedereen zomaar op de Space kan komen. Het was van belang dat zij mij toevoegden aan de lijst van contactpersonen die op hun Space mochten kijken. Dat is in bijna alle gevallen gelukt. Ik heb 21 van de 22 Spaces bekeken. Bij één meisje zonder eigen computer met internet kon ik niet op haar Space komen. Ik heb haar meerdere keren gevraagd om mij toe te voegen, maar het lukte haar echt niet. Zij was net met haar Space begonnen en kende nog niet alle functies. Haar Space heb ik dus niet kunnen gebruiken om te analyseren, maar het interview zelf heb ik wel kunnen gebruiken. Ze heeft me verteld wat er allemaal op stond en daarom kon ik haar antwoorden in ieder geval gebruiken voor de eerste twee deelvragen. Ook niet-openbare Spaces kon ik niet van tevoren bekijken, omdat ik via de jongeren het adres van hun Space moest krijgen. Vaak opende ik de Space terwijl ik de jongere via MSN Messenger interviewde.

Veel onderdelen van een Space kunnen iets van de identiteit van de maker weergeven. Lijstjes van favoriete links en muziek zeggen vaak iets over de collectieve identiteit van de maker. Links naar sites van punkbands en een lijst met punkmuziek kunnen bijvoorbeeld impliceren dat iemand een punker is. Natuurlijk hoeft iemand met zulke links en lijstjes niet direct een punker te zijn, maar een voorliefde voor punk komt hierdoor in ieder geval naar voren. En ook weblogs, profielen en foto's kunnen wat vertellen over iemands identiteit. Hierin kunnen het zelfbeeld, de sociale rollen en ook de collectieve identiteit teruggevonden worden, bijvoorbeeld door middel van een karakteromschrijving, een beschrijving van een beroep of van een politieke voorkeur.

Bij het bekijken van de Spaces heb ik op de volgende onderdelen gelet: de achtergrond en indeling van de Space, het profiel, de foto's, het weblog, de reacties, de lijsten en de archieven. Voor elke Space heb ik een document aangemaakt waarin ik alle kenmerken en de inhoud van al deze items opgeschreven heb. Daarbij heb ik er ook meteen op gelet of het beeld dat de jongeren van zichzelf in hun Space schetsen, klopt met dat wat ze aan mij verteld hebben in het interview.

Anal yse

Volgens Peter G. Swanborn, hoogleraar methodenleer, is inhoudsanalyse *“het verzamelen, bewerken en analyseren van empirisch materiaal dat in het algemeen voor andere dan wetenschappelijke doeleinden is*

gemaakt".⁴⁸ Bij kwantitatieve inhoudsanalyse gaat het volgens Swanborn om frequenties, terwijl kwalitatieve inhoudsanalyse om interpretaties draait.⁴⁹

In *Kwalitatief onderzoek* schrijven Baarda et al. over kwalitatieve analyse. Volgens hen is het doel van kwalitatieve analyse om een structuur of een patroon aan te brengen in de onderzoeksgegevens.⁵⁰ Deze structuur kan bereikt worden door de onderzoeksgegevens in categorieën in te delen. Bij de indeling van categorieën maakt de onderzoeker gebruik van bestaande kennis en eigen inzichten. Tijdens de dataverzameling kan een onderzoeker op nieuwe inzichten komen, bijvoorbeeld door een bijzondere uitspraak in een interview.⁵¹

Ik heb de categorieën, ook wel labels genoemd, door middel van verschillende kleuren arcering in de tekst aangebracht. Daarna heb ik alle fragmenten met dezelfde labels geordend in verschillende documenten. Bij elk fragment heb ik wel het nummer van de respondent gezet, zodat ik terug kon vinden wie wat gezegd heeft.

De labels zijn onderverdeeld in twee soorten, namelijk labels over identiteit en labels over Spaces. Bij de analyse van de interviews en de Spaces zijn dezelfde labels gebruikt. De gebruikte labels zijn te vinden in bijlage 3.

Omdat ik de labels gemaakt heb terwijl ik driekwart van de data verzameld had, kon ik de labels ook nog toepassen op nieuwe data om te controleren of de indeling klopte. Helaas heb ik vanwege de tijd de intersubjectiviteit niet kunnen meten. Ik heb een netwerkanalyse uitgevoerd op de gegevens. Dat wil zeggen, dat ik nagegaan ben of de labels in een bepaalde volgorde of combinatie genoemd worden.⁵²

In deze Masterthesis doe ik verslag van mijn onderzoek. Ik heb in de inleiding al aangegeven welke vragen ik wanneer behandel. Ik geef veel voorbeelden en citeer de jongeren op plaatsen waar dat iets toevoegt. Bij de interviews die ik via MSN Messenger gevoerd heb, heb ik de schrijffouten uit de citaten gehaald. Omdat elk bericht eerst helemaal getypt moet worden voordat het verzonden wordt, letten de jongeren niet op fouten. Doordat ze snel typen, worden er veel spel- of tikfouten gemaakt. Ik heb alleen deze fouten verbeterd, maar de woordvolgorde en dergelijke heb ik niet aangepast. Ik heb ervoor gekozen om de tikfouten te verbeteren omdat ik het belangrijk vind dat deze thesis goed leesbaar blijft.

In hoofdstuk 5 citeer ik ook een paar stukjes uit de Spaces van jongeren. De tikfouten die de jongeren in hun Space zelf gemaakt hebben, heb ik niet verbeterd. Dit is tenslotte hoe het op de

⁴⁸ Swanborn, *Basisboek sociaal onderzoek*, 96

⁴⁹ Swanborn, *Basisboek sociaal onderzoek*, 97

⁵⁰ Baarda, De Goede en Teunissen, *Kwalitatief onderzoek*, 169

⁵¹ Baarda, De Goede en Teunissen, *Kwalitatief onderzoek*, 170

⁵² Baarda, De Goede en Teunissen, *Kwalitatief onderzoek*, 195

Space verschijnt. Ik wil dit niet veranderen, omdat dit bij de lezer van deze thesis voor een afwijkend beeld van de Spaces zou kunnen zorgen. Spelfouten en afwijkende schrijfwijzen komen vaak voor op Spaces en dat wil ik de lezer ook meegeven.

3 Beweegredenen en gebruik

“Ik vond het wel een grappige manier om mijn belevenissen en foto’s aan anderen te laten zien.” Dit is een uitspraak van een jongen met internet op zijn kamer over zijn Space. Het is een toepasselijke uitspraak, omdat dit hoofdstuk gaat over eerste twee deelvragen:

Waarom maken jongens en meisjes een Space? en

Hoe gebruiken jongens en meisjes hun Space?

Om deze vragen te kunnen beantwoorden, heb ik de jongens en meisjes gevraagd waarom ze een Space aangemaakt hebben en hoe ze die gebruiken. Daarna heb ik hun Spaces ook bekeken voor extra informatie over het gebruik van hun Space. Daarbij heb ik onder meer gelet op de indeling, de achtergrond, het weblog en de fotoalbums.

De eerste deelvraag komt hieronder aan bod. De tweede deelvraag beantwoord ik in de rest van dit hoofdstuk. Omdat bij het gebruik van een Space op verschillende aspecten gelet kan worden, behandel ik deze vraag per deelaspect.

Waarom maken jongens en meisjes een Space?

Voordat we erachter kunnen komen hoe jongeren hun identiteit weergeven op hun Space, is het belangrijk om te weten waarom ze een Space maken. Doen ze dat met de gedachte om er iets van zichzelf in te laten zien? Of hebben ze heel andere beweegredenen? Ik heb de jongeren gevraagd: *Waarom heb je eigenlijk een Space aangemaakt?*

Bijna alle jongeren vertellen dat ze graag foto’s op het internet wilden zetten. Dat doen ze omdat ze graag hun foto’s aan anderen willen laten zien. De jongeren vertellen dat ze het leuk vinden om foto’s van anderen te bekijken en dat ze er daarom vanuit gaan dat anderen het ook leuk zullen vinden om foto’s van hen te bekijken. Er worden niet alleen foto’s op het internet gezet, een aantal jongeren plaatst ook tekeningen of ontwerpen op de Space. Als ik een van de jongens vraag waarom hij dat doet, antwoordt hij: *“Omdat ik het vreselijk mooie foto’s vind en omdat ik zo meer ontwerp opdrachten kan krijgen omdat anderen zien wat ik al gemaakt heb.”* Bij de rest van de jongeren is het niet belangrijk om opdrachten voor ontwerpen te krijgen. Zij willen vooral hun hobby aan anderen tonen.

De Spaces van jongeren staan niet alleen vol met fotoalbums. Een Space kan ook andere onderdelen herbergen. Er zijn meerdere jongeren die een weblog gemaakt hebben. Dat is ook een reden om de Space aan te maken. Zo zegt één van de jongens over zijn Space: *“Nou, ik vond het wel een grappige manier om mijn belevenissen en foto’s aan anderen te laten zien.”*

Zoals in het bovenstaande citaat al te merken is, komt het argument dat een Space gewoon “grappig” of “leuk” is, ook veel terug. Vooral jongens weten niet goed te vertellen waarom ze nu eigenlijk een Space aangemaakt hebben, behalve dat ze het “grappig” vonden.

Ook nieuwsgierigheid wordt veel genoemd, vooral door de meisjes met internet op hun kamer. Een meisje met internet op haar kamer vertelt dat ze een Space aangemaakt heeft: *“omdat ik er naar nieuwsgierig was wat het precies inhield en zelf ben gaan puzzelen en er toen maar eentje gemaakt”*. Vaak speelt niet alleen nieuwsgierigheid, maar ook verveling een rol, zoals een ander meisje met eigen pc duidelijk maakt: *“Ik verveelde me en veel mensen hadden er één, en dacht... effe kijken hoe dat werkt.”*

Uit het laatstgenoemde citaat blijkt dat een Space ook wel gemaakt wordt om erbij te horen. De jongeren vertellen dat “iedereen” een Space aanmaakte en dat ze daarom zelf ook een Space gemaakt hebben. Onder “iedereen” verstaan de jongeren “vrienden en msn-contacten”.

Verder blijken jongeren het ook interessant te vinden om iets van zichzelf te laten zien op het internet. Ze omschrijven zichzelf graag op hun Space, want *“dan weten mensen wat ze van je kunnen denken”*. Een meisje vertelt ook: *“dan staat er ook iets over mij op het internet over hoe ik ben en wie mijn vrienden zijn”*.

De meeste jongeren maken hun Space dus aan om er foto's op te zetten. Sommigen houden het daarbij, maar anderen gaan verder, net als een meisje met eigen computer dat zegt: *“Het begon gewoon om er foto's op te zetten. (...) Later ben ik ook soms wat verhalen over mijzelf erop gaan zetten. Omdat ik nu op kamers woon, spreek ik sommige mensen minder en zo weten vrienden en kennissen toch een beetje hoe het met me gaat.”*

Bijna alle jongeren maken hun Space dus aan om er foto's op te zetten. Het grootste verschil tussen jongens en meisjes is hier dat jongens met en zonder eigen pc de Space vaak maken omdat ze het gewoon leuk vinden. Meisjes met internet op de kamer maken hun Space vaker uit nieuwsgierigheid in combinatie met verveling dan jongens.

Uit onderzoek van Qrius in 2005 bleek al dat veel jongeren een persoonlijke pagina in een opwelling maken, omdat iedereen om hen heen dat ook doet.⁵³ Dat strookt met de antwoorden die ik gekregen heb. De jongeren die ik onderzocht heb, hebben de Space vaak gemaakt uit nieuwsgierigheid, verveling of omdat vrienden hen erop wezen. Ze hebben het gevoel dat ‘iedereen’ al een Space aangemaakt heeft en dat ze daarom niet achter kunnen blijven.

Het gebruik van een Space

Het is niet alleen interessant om te weten waarom de jongeren een Space aangemaakt hebben, het is ook belangrijk om te weten hoe ze de Space gebruiken. Misschien concludeer ik bij de vierde

⁵³ Sikkema, *Jongeren 2005*, 6

deelvraag dat jongeren veel van hun identiteit laten zien in hun Space. Als ik echter het gebruik van de Space niet onderzocht heb, kan ik het gebruik van de Space als experimenteerruimte voor identiteit overschatten of juist onderschatten. Misschien hebben de jongeren wel een Space aangemaakt om er uiteindelijk nooit iets mee te doen. Of ze maken juist enthousiast gebruik van de mogelijkheid om veel over zichzelf te kunnen vertellen. Daarom is het belangrijk om te weten hoe vaak en op welke manier de jongeren hun Space gebruiken.

Hoe lang hebben de jongeren een Space?

Ik heb aan alle jongeren gevraagd hoe lang ze dachten een Space te hebben. Daarna heb ik op hun Space gekeken tot hoe ver terug hun archieven gingen, mits ze die hadden. Ik heb dit gedaan omdat de jongeren misschien al veel langer een Space hebben dan ze zelf denken. Of juist andersom: ze denken dat ze al jaren een Space hebben, maar in werkelijkheid zijn dit misschien maar een paar maanden. Navraag bij de medewerkers van het MSN Spaces Support Team leerde mij dat de MSN Spaces in december 2004 zijn gelanceerd. Dat was op het moment van de interviews ongeveer anderhalf jaar geleden. Als jongeren zeggen dat zij langer dan anderhalf jaar een Space hebben, maken zij dus in ieder geval een verkeerde inschatting.

Het varieert hoe goed de jongeren in kunnen schatten hoe lang zij een Space hebben. Sommige jongeren doen een precieze schatting, maar anderen zitten ver van de werkelijkheid af. Sommigen hebben ook helemaal geen idee hoe lang ze een Space hebben. Door middel van de archieven kon ik meestal achterhalen hoe lang de jongeren een Space hebben. Dit varieert van een maand tot een jaar en drie maanden. Er is geen 'gemiddelde' te geven hoe lang de jongeren een Space hebben, omdat dit sterk uiteenloopt. Hoe slecht de jongeren het bestaan van hun Space in kunnen schatten, blijkt wel uit het volgende voorbeeld. Twee jongens met een eigen computer maken een schatting hoe lang ze een Space hebben. De ene jongen denkt dat hij vier weken een Space heeft, de andere jongen denkt dat hij al heel lang een Space heeft: *“zolang ik al van MSN Messenger gebruik maak. Zo'n drie jaar, denk ik.”* De Spaces van beide jongens gaan allebei terug tot precies een jaar geleden. Sommige jongeren zitten dus flink mis met hun schatting. De laatste jongen is misschien al zo gewend aan zijn Space, dat hij het bestaan ervan bijna als vanzelfsprekend gaat ervaren. Dit kan een reden zijn waarom hij het bestaan van zijn Space zo overschat. De andere jongen doet niet zo veel met zijn Space, misschien dat hij daarom het bestaan van zijn Space veel te kort inschat.

Er zijn voor deze vraag niet veel verschillen tussen jongens en meisjes of jongeren met of zonder eigen pc te ontdekken. Het is bijvoorbeeld niet zo, dat jongeren met een eigen computer meestal

al langer een Space hebben dan jongeren zonder eigen computer. Er zijn ook geen grote verschillen in het bezit van een Space tussen jongens en meisjes.

Hoe vaak maken de jongens en meisjes een update?

De *Eigen-kamertheorie* suggereert dat jongeren met een computer op hun eigen kamer meer tijd aan hun Space zullen besteden dan degenen die geen eigen pc hebben. Jongeren met een eigen computer hoeven deze niet te delen met anderen en hebben het apparaat dus vaker voor henzelf. Dit zou ertoe kunnen leiden dat zij meer tijd besteden aan hun Space dan jongeren die niet elk moment van de dag achter de computer kunnen.

De meeste jongeren hebben geen echte regelmaat in het maken van updates. Sommige jongeren zeggen dat ze één keer per week of één keer per maand een update maken. Dit is echter steeds een schatting, de jongeren hebben geen schema wanneer ze dit doen. De jongeren maken meestal een update als ze weer iets nieuws hebben, zoals een jongen met eigen computer vertelt: *“Alleen als ik weer een stapel nieuwe ontwerpjes heb of als ik echt goeie foto’s heb. Zeg één keer in de drie maanden.”* Dit is een veelgehoord argument. Nieuwe foto’s of nieuwe belevenissen zijn voor de meeste jongeren een belangrijk moment hun Space te vernieuwen.

Het blijkt dat het ook flink verschilt hoe vaak de jongeren een update van hun Space maken. Zo vertelt een meisje met internet op haar kamer bijvoorbeeld: *“Dat ligt er per periode een beetje aan. Op dit moment is het alweer enige tijd geleden dat ik er wat aan heb gedaan. Dit komt dan vooral omdat ik het erg druk heb met school en dergelijke. Normaal gesproken zette ik er wel regelmatig wat nieuws op.”* Ook dit antwoord komt vaker terug. Zodra jongeren een drukke periode hebben, bijvoorbeeld op school, of omdat ze een relatie beginnen, doen ze minder met hun Space. Ook hangt het er vanaf of ze wel zin hebben om tijd aan hun Space te besteden en zoals een meisje aangeeft: *“het ene moment is het vaker dan het andere”*. Ook dat kan te maken hebben met wat de jongeren allemaal nog meer bezig houdt.

Er zijn ook jongeren die steeds minder met hun Space zijn gaan doen. Een jongen met internet op zijn kamer zegt dat hij *“nooit”* iets met zijn Space doet: *“Ik hou geen weblog bij, alleen m’n gegevens staan er op en ik kijk er een keer in de twee maanden op of er nog iemand op mij gereageerd heeft.”* Hij doet tegenwoordig weinig meer met zijn Space, omdat hij nu meer met andere sites zoals Hyves doet. Ook dit antwoord komt vaker voor. Een andere jongen vertelt ook dat hij steeds minder met zijn Space doet omdat hij andere sites gevonden heeft die hij nu vaker gebruikt. Hij bezoekt nu liever fora en plaatst zijn tekeningen op een site die speciaal voor dat doeleinde gemaakt is, namelijk www.deviantart.com. Deze bezigheden gaan ten koste van zijn Space.

Een meisje met internet op haar kamer vertelt ook dat ze steeds minder met haar Space doet, maar dat komt niet zozeer doordat ze er een vervanger voor gevonden heeft. Ze vertelt: *“Eén keer in de maand kijk ik er weer even op, maar ik schenk er niet veel aandacht meer aan. Het interessante is er nu af.”* Op mijn vraag waarom het interessante er af is, antwoordt ze: *“Nou, je weet wat je allemaal kan doen, heb het allemaal al 'n keer gedaan en ik heb niet echt 't idee dat nou veel mensen er op zouden kijken.”* Er zijn meerdere jongeren die de Space minder gebruiken zodra het nieuwe er een beetje vanaf is. Er is zelfs een extreem geval van een jongen die vertelt: *“Ik heb er wel eens één aangemaakt, maar voor de rest niks mee gedaan.”* Zijn Space is dan ook helemaal leeg. Als ik vraag hoe dat komt, vertelt hij: *“Want ik snapte niet hoe alles moest. En uiteindelijk niet meer aan gedacht.”* Ik vraag hem daarom of hij weer een poging wil wagen, nu ik hem aan zijn Space herinnerd heb. Hij zegt dat hij het wel weer wil proberen, maar dan moet iemand het wel aan hem uitleggen. Zo lang dat niet gebeurt, zal hij er waarschijnlijk nooit meer iets mee doen.

De theorie wordt door deze antwoorden niet bevestigd. De jongens en meisjes die wel een eigen computer op hun kamer hebben, maken niet vaker een update dan de jongeren die geen eigen computer hebben. Het verschilt hoe vaak de jongeren hun Space vernieuwen, maar een veelgehoord antwoord is: *“als ik weer iets nieuws heb”*. De meeste jongeren doen dit maar weinig en zonder veel regelmaat. Er zijn ook geen verschillen in de regelmaat waarmee jongens en meisjes een update maken.

Ook uit het onderzoek van Qrius in 2005 blijkt dat jongeren hun persoonlijke pagina's weinig bijhouden. Ze hebben ze ooit aangemaakt, maar vinden het daarna niet meer nodig om de pagina bij te houden. Hun vrienden houden ze op de hoogte door met hen te chatten via MSN Messenger en ze vinden het niet nodig om onbekenden door middel van hun Space in te lichten over hun leven.⁵⁴ Bij de jongeren die ik onderzocht heb, is het net zo. Hun vrienden weten toch wel hoe het met hen gaat, omdat ze via MSN Messenger en gewoon face-to-face met elkaar communiceren. Daarom hebben de jongeren niet echt de behoefte om hun Space up-to-date te houden. De informatie op hun Space is meestal vrij algemeen, zodat ze de Space niet zo vaak bij hoeven te houden. Ze zetten alleen iets op hun Space als ze daar zin in hebben of als ze iets nieuws te vertellen of te laten zien hebben.

Openbaar of niet en waarom?

Een Space kan openbaar zijn voor iedereen, maar de maker kan er ook voor kiezen om niet iedereen toegang te geven. Voor jongeren die zichzelf willen profileren op het internet zou het een logische keuze zijn om een openbare Space te maken. Anderen zullen misschien liever een

⁵⁴ Sikkema, *Jongeren 2005*, 6

niet-openbare Space maken. Ik heb de jongeren gevraagd of zij een openbare Space hebben en waarom wel of niet.

De meeste jongeren hebben een Space die niet openbaar is. Een niet-openbare Space is een Space waar niet iedereen zomaar op kan komen: iedereen moet eerst toegang krijgen van de eigenaar van de Space. Er zijn verschillende redenen waarom de jongeren geen openbare Space aanmaken. De meeste jongeren vinden het gewoonweg *“niet nodig”* dat vreemden op hun Space kunnen kijken. Vreemden hebben niets met hun Space te maken. De jongeren hebben alleen hun contactpersonen uit MSN Messenger toegang gegeven tot de Space, omdat zij de enigen zijn voor wie de Space van belang is. Er is ook een groep jongeren dat helemaal niet zeker weet of hun Space openbaar is of niet. Ze hebben daar niet op gelet bij het aanmaken van de Space. Na controle blijkt dat deze jongeren allemaal een Space hebben die niet openbaar is. Waarschijnlijk is de standaard instelling van een nieuwe Space niet-openbaar.

Er zijn ook veel jongeren die huiverig zijn om een openbare Space aan te maken. Vooral de meisjes zonder eigen computer houden hier niet van. De jongeren met een niet-openbare Space hebben deze meestal aangemaakt omdat ze niet willen dat gegevens van hen, zoals foto's of andere informatie, vrij op het internet beschikbaar zijn. Een jongen met eigen computer wil bijvoorbeeld niet dat andere mensen met zijn vakantiefoto's aan de haal gaan. Ook anderen willen niet dat er te veel informatie van henzelf op over hun vrienden openbaar op het internet staat, want *“misschien levert dat problemen op”*. Een voorbeeld wordt genoemd door een meisje zonder eigen computer: *“anders gaat iedereen je maar toevoegen op MSN omdat je er wel leuk uitzag terwijl je heel die personen niet kent”*. De meeste jongeren zijn wel bang voor de negatieve kanten van een openbare Space, maar hebben nog nooit zoiets ondervonden. Een meisje met eigen computer heeft haar openbare Space wel als negatief ervaren. Zij vertelt: *“Tot nog niet zo heel erg lang geleden was mijn Space openbaar. Ik kreeg echter steeds rare reacties en mailtjes en dergelijke van personen die ik niet kende. Daarom heb ik besloten om mijn Space alleen toegankelijk te maken voor mensen die in mijn msn-lijst staan, en vrienden hiervan.”* Een niet-openbare Space dient voor de meeste jongeren dus als een soort voorzorgsmaatregel.

Toch zijn er ook jongeren met een openbare Space. De meeste openbare Spaces zijn gemaakt door jongens, vaak met internet op hun eigen kamer. De jongeren die een openbare Space hebben, vinden dat leuk, zetten er toch niets persoonlijks op of hopen op deze manier nieuwe contacten te leggen. Zij vinden het geen probleem als er onbekende mensen op hun Space kijken. *“Ik hou van aandacht en ik hoef niet zoveel privacy... Ik zie geen reden om een niet-publieke Space te maken... foto's van vakantie aan iedereen tonen is toch leuk?”* zegt een jongen met eigen computer. Een andere jongen zegt dat het hem leuk lijkt om via deze manier nieuwe contacten op te doen. Hij vertelt

ook dat onbekenden soms grappige reacties kunnen geven. “*Van mij mag iedereen het zien hoor. Zet er geen privé dingen op, zoals adres en zo,*” zegt een andere jongen. Daarom vind ik het opvallend dat sommige jongens een openbare Space hebben en hun adres en telefoonnummer wel ingevuld hebben.

De grootste verschillen in deze groep zitten tussen de jongens met internet op de eigen kamer en de meisjes zonder internet op hun kamer. De andere twee groepen zitten hier een beetje tussenin. De jongens, vooral die met een eigen computer, hebben meestal een openbare Space. Ze vinden het geen probleem als onbekenden op hun Space kijken, ze vinden het soms juist erg leuk. Bij de meisjes, vooral de meisjes zonder eigen computer, is het juist andersom. Zij houden er niet van dat onbekenden van alles over hen te weten kunnen komen. Zij vinden dat vreemden helemaal niets met hun Space te maken hebben en zijn bang dat er vervelende gevolgen van komen als ze hun Space voor iedereen toegankelijk maken.

Dit zou verklaard kunnen worden met een theorie van Erikson, die overigens wel bekritiseerd is. Door de spelconstructies van kinderen te analyseren, ontwikkelde Erikson een theorie over jongens en meisjes. In zijn boek *Jeugd, identiteit en crisis* schrijft Erikson over een studie naar het spelgedrag van jongens en meisjes van tien tot en met twaalf jaar. Erikson liet 150 jongens en 150 meisjes uit Californië een opstelling maken van een aantal stukken speelgoed. Hij gaf hen de opdracht om een ‘opwindende’ scène uit een zelfbedachte film te bouwen. Als ze het speelgoed klaargezet hadden, moesten ze hem vertellen wat het verhaal achter de scène was. Erikson was vooral geïnteresseerd in de fantasie en de ruimtelijke constructies van de kinderen. Hij kwam er al snel achter, dat er een groot verschil was tussen de opstelling van jongens en die van meisjes. Erikson schrijft dat meisjes de nadruk leggen op de interne ruimte, terwijl jongens de nadruk leggen op externe ruimte. De meisjes bouwden meestal interieurs, zonder muren of slechts met een lage omheining. Personen bevonden zich binnen de omheining en waren zittend of staand neergezet. De scènes zagen er vredig uit, met uitzondering van een aantal scènes waarin de ruimte werd aangevallen door dieren of mannen. Jongens bouwden huizen of gevels met uitstekende delen en hoge torens. Hun spel was meer op het exterieur gericht: meer mensen bevonden zich buiten de gebouwen. De figuren waren dynamischer neergezet. Er waren ook verkeersongelukken geconstrueerd en door de hoge gebouwen stortte er bij veel jongens iets in. Doordat meisjes zich volgens Erikson op interne en jongens zich op externe ruimte richten, zorgt dit voor sociale verschillen tussen beide geslachten. Meisjes bevinden zich traditioneel gezien liever binnenshuis en gedragen zich rustig. Jongens bevinden zich daarentegen liever buitenshuis, zijn avontuurlijk en hebben grote ambities.⁵⁵

⁵⁵ Erikson, *Identiteit, jeugd en crisis*, 288-295

Misschien is dit op het internet net zo: meisjes communiceren liever alleen met bekenden en jongens zoeken graag het avontuur door ook vreemden in hun wereld toe te laten.

Overigens refereert Barbara Engler in *Personality theories* aan Eriksons onderzoek. Zij schrijft dat een replicatie van zijn onderzoek door McKay, Pyke en Goranson in 1984 niet tot dezelfde resultaten leidden. Zij vonden geen significante verschillen tussen jongens en meisjes.⁵⁶

We kunnen dus niet alleen van Eriksons theorie uitgaan. Het kan ook zo zijn, dat de jongens met internet op de kamer al veel ervaring hebben met onbekenden op het internet. Zij hebben waarschijnlijk meer digitale vaardigheden dan de meisjes en meer tijd om achter de pc te zitten dan de jongens zonder internet. Het zou kunnen, dat zij via chatboxen en internetsites al heel veel contact gehad hebben met onbekenden. Eén van de jongens noemt bijvoorbeeld de site www.habbohotel.co.uk. Via deze site heeft hij allerlei mensen leren kennen. Hij omschrijft de site als een “*kinderspeelplaats op internet*”. Als de jongens via zulk soort sites allemaal positieve ervaringen gehad hebben met onbekenden, zullen zij geen redenen zien om een beperkte toegang tot hun Space in te stellen.

Wat zetten de jongeren op hun Space?

Bijna alle jongeren zetten voornamelijk foto's op hun Space. Dat is het eerste wat bijna elke jongere noemt. De meeste jongeren hebben verschillende fotoalbums met foto's over meerdere onderwerpen. Er zijn ook jongeren die niet alleen foto's, maar ook (foto's van) eigen tekeningen en ontwerpen op hun Space zetten. Omdat de jongeren foto's het meest noemen, heb ik hen een aantal extra vragen over foto's gesteld. Die volgen na deze paragraaf.

Verder hebben de meeste jongeren ook wat gegevens over zichzelf op hun Space gezet. Daarmee doelen zij vooral op hun profiel, waarin ze hun naam, woonplaats, interesses en dergelijke kunnen invullen. De meeste jongeren hebben hun profiel wel ingevuld. Ik ga gedetailleerder in op het profiel aan het einde van dit hoofdstuk.

Andere onderdelen die niet door alle jongeren, maar wel door sommigen gebruikt worden, zijn lijsten. Er zijn in een Space verschillende lijsten aan te maken, zoals een boekenlijst en een muzieklijst. In zo'n lijst kunnen de titels van boeken of liedjes ingevuld worden en daar kan iedereen een beoordeling over geven. Achter elke titel staan vijf sterren. Elke bezoeker kan aangeven hoe veel sterren hij aan het betreffende boek of nummer geeft. Het gemiddelde van alle beoordelingen staat dan achter elke titel. Muzieklijsten komen het meest voor. Andere lijsten worden door de jongeren weinig tot nooit gebruikt.

⁵⁶ Engler, *Personality theories*, 188

Jongeren schrijven ook op hun Space over *“dingen die ik meemaakt heb of gedaan heb”*. Dit kunnen de jongeren kwijt in hun weblog. Lang niet alle jongeren met een Space hebben een weblog. Vooral de jongens hebben minder vaak een weblog dan meisjes. De meisjes met internet op hun kamer hebben het vaakst een weblog.

Sommige jongeren die geen weblog hebben, hebben er nooit aan gedacht om er een aan te maken. Deze jongeren hebben vaak niet eens een idee wat een weblog eigenlijk is. Daarom hebben ze nog nooit bedacht om een weblog aan te maken. Andere jongeren zonder weblog vinden het meestal niet nodig om er een bij te houden. Zoals een jongen met eigen computer vertelt: *“Vind ik niet nodig ik kan me voorstellen dat mensen het leuk vinden om een log bij te houden, maar ik heb er eigenlijk geen tijd voor en ook niet echt zin om iedereen mee te laten genieten van mijn enerverende leventje.”* Sommige jongeren noemen het bijhouden van een weblog zelfs *“nuteloos”*. Dit komt ook naar voren in het Jongerenonderzoek 2005 van Qrius. Daarin wordt opgemerkt dat jongeren een weblog iets vinden voor een ‘freak’ of voor iemand die iets bijzonders meemaakt, zoals een wereldreis. Aangezien de meeste jongeren zulke speciale momenten niet dagelijks meemaken, vinden zij het bijhouden van een weblog niet nodig.⁵⁷

Er zijn ook jongeren die wel met een weblog begonnen zijn, maar er uiteindelijk niets meer mee doen. Een meisje met een eigen computer vertelt bijvoorbeeld dat ze één item denkt te hebben. Ze krijgt echter niet veel reacties op haar weblog en daarom houdt ze het niet meer bij. Ik ga verder in op de reacties die jongeren op hun Space krijgen in hoofdstuk 4.

Een ander meisje vertelt over haar weblog: *“daar doe ik eigenlijk niet zoveel mee, er staan wel twee berichten. Degene die er kunnen komen, spreken me negen van de tien keer op MSN dus waarom zou ik er dan wat neerzetten?”* Andere manieren om contact te houden zijn erg belangrijk in de beslissing om wel of geen weblog aan te maken. Het argument dat de jongeren elkaar via MSN Messenger spreken en het daarom niet meer nodig vinden om een weblog bij te houden, komt vaak terug. Ook de site www.hyves.nl zorgt voor concurrentie. Sommige jongeren hebben ook op hun Hyves-pagina een weblog en hebben geen zin om twee weblogs bij te houden.

Er zijn een paar actieve webloggers, maar dit zijn uitzonderingen. De meeste jongeren hebben maar een paar weblogitems. Sommige jongeren beschrijven alles wat ze meemaken. Ze hebben het in hun weblogs bijvoorbeeld over school, familie en activiteiten die ze ondernomen hebben. Anderen schrijven juist weinig over hun dagelijks leven, maar zetten op zichzelf staande verhaaltjes of gedichtjes in hun weblog. Een jongen zonder eigen computer vertelt bijvoorbeeld dat hij artikelen die hij zelf goed vindt in zijn weblog zet. Hij hoopt dat andere mensen deze artikelen dan kunnen lezen en er iets van kunnen leren.

⁵⁷ Sikkema, *Jongeren 2005*, 6

Spaces worden dus voornamelijk gevuld met fotoalbums. De jongeren plaatsen ook wel andere dingen, maar foto's blijken toch wel het belangrijkste te zijn. Er zijn ook veel jongeren die in een profiel hun persoonlijke gegevens invullen. Alweer minder jongeren maken een weblog aan. Vooral meisjes doen dit het meest. Veel jongeren maken een weblog aan om er vervolgens bijna niets in te zetten. De jongeren die het meest bezig zijn met hun weblog, zijn vaak meisjes met een eigen computer. Ook bij jongens met eigen computer komen wel wat actieve webloggers voor. Vooral jongens gebruiken hun Space voor weinig andere dingen dan foto's. Dat geldt zowel voor de meeste jongens met als de jongens zonder internet. Meisjes gebruiken meestal meer onderdelen van de Space. Zij hebben bijvoorbeeld vaker een weblog dan jongens. De jongeren hebben doorgaans niet heel veel op hun Space staan: met een paar fotoalbums, een profiel en een of twee weblogitems houdt het vaak op. Het voorgaande bevestigt de *Eigen-kamertheorie* gedeeltelijk, die suggereert dat jongeren met een pc op de eigen kamer meer werk aan hun Space zullen besteden. Vooral de meisjes met een eigen computer hebben bijvoorbeeld een uitgebreid weblog. Het ontkracht echter juist de *Gendertheorie*, die ervan uitgaat dat jongens een meer ingewikkelde en uitgebreide Space hebben dan meisjes, omdat zij meer digitale vaardigheden hebben. Het blijkt juist dat meisjes meer onderdelen van de Space gebruiken dan jongens.

Wat voor foto's zetten de jongeren op hun Space?

Voordat we in hoofdstuk 5 kunnen bekijken of jongeren iets van hun identiteit laten zien door de foto's op hun Space, is het belangrijk om te weten te komen wat voor foto's ze eigenlijk op hun Space zetten. Ik heb de jongeren eerst gevraagd wat voor foto's ze voornamelijk op hun Space zetten en daarna heb ik deze ook bekeken.

De meeste jongeren zetten minder dan vijftig foto's op hun Space. Er zijn ook jongens en meisjes die er meer op zetten, dat varieert van honderd tot driehonderd foto's. Dit komt in alle groepen voor, dus niet alleen bij de jongeren die een eigen pc hebben, ook bij degenen die er geen een hebben. Het soort foto's dat de jongeren plaatsen is steeds hetzelfde. Hierin verschillen jongens en meisjes weinig van elkaar. Ze plaatsen voornamelijk foto's van zichzelf, hun vrienden, familie en huisdieren. De jongeren gebruiken bijna alleen foto's waar mensen op staan. Foto's van andere onderwerpen, bijvoorbeeld landschappen, komen bijna niet voor, hoogstens bij vakantiefoto's. Vakantiefoto's zijn overigens wel favoriet, net als foto's van uitjes en activiteiten, zoals een zeilkamp of een feest. Het is echter belangrijker dat de mensen die mee geweest zijn op vakantie op de foto's staan, dan dat bijvoorbeeld de omgeving of de zeilboot op de foto's staat.

Foto's met mensen plaatsen de jongeren dus het meest. Er is bijvoorbeeld een jongen die bijna alleen maar foto's van zijn vrienden (met of zonder zichzelf) in zijn fotoalbum heeft. Deze foto's zijn vooral collages van meerdere foto's. Ze hebben namen als "*gangsters for life*", "*players for life*" en "*friends for life*".

Sommige jongeren plaatsen ook eigen tekeningen en ontwerpen in een fotoalbum op hun Space. Een tweetal jongeren heeft geen foto's op de Space, omdat ze het programma niet hadden om de foto's te uploaden of niet precies begrepen hoe het moest. Dit zijn echter uitzonderingen.

Een andere uitzondering is het fotoalbum van een jongen met een eigen computer. Hij vertelt dat hij vooral grappige, maar ook grove foto's op zijn Space zet. Hij weet eigenlijk niet zo goed waarom. Zo staan er bijvoorbeeld foto's van een doodskist, een schedel en een Satanskruis op zijn Space. Verder zet hij er ook foto's op die te maken hebben met twee van zijn hobby's, namelijk skaten en BMX (soort crossfietsen).

In het *Jaarboek ICT en samenleving 2006* staat een portret van Tara, geschreven door Remco Pijpers. Tara is een meisje van zestien dat ervan houdt om foto's van zichzelf op haar profielpagina van www.Sugababes.nl neer te zetten. Op één van de foto's kijkt ze zelfverzekerd en uitdagend, terwijl ze bijt op een bonten handboei. De foto heeft de tekst 'Wanna play with me?' meegekregen. Ze houdt regelmatig fotosessies, waarvoor ze zich verkleedt en zich zorgvuldig opmaakt.⁵⁸ Door dit portret zou je kunnen verwachten dat veel jongeren zich op deze uitdagende manier op het internet profileren. Uit mijn onderzoek blijkt echter, dat dit op de Spaces van MSN niet het geval is. De door mij ondervraagde jongeren zetten geen uitdagende foto's op hun Space. De meeste foto's zijn heel simpel, het zijn voornamelijk foto's die gemaakt worden tijdens vakanties, uitstapjes of andere activiteiten. Er zijn maar weinig foto's die voortkomen uit heuse fotosessies, zoals de foto's die Tara plaatst.

Wat doen jongeren met minder leuke foto's?

Het is interessant om te weten of jongeren alleen de mooie kanten van zichzelf willen laten zien op hun Space, of dat ze ook hun andere kanten durven te laten zien. Met andere woorden: hoe willen ze hun identiteit laten zien aan anderen? Hoe presenteren ze zichzelf? Iedereen heeft goede en slechte kanten, maar het is de vraag of iedereen daar voor uit wil komen. Op een Space kunnen de jongeren kiezen wat ze van zichzelf laten zien. Ze kunnen dus ook kiezen welke foto's ze wel plaatsen en welke niet. Ik heb de jongeren gevraagd wat ze zouden doen met een foto waar ze zelf niet zo goed op staan, maar waarvan de rest wel leuk is. Dat kan bijvoorbeeld een vakantiefoto zijn met een prachtig uitzicht waar zij zelf voor staan met hun mond per ongeluk

⁵⁸ Pijpers, 'Tara (16)', in *Jaarboek ICT en samenleving 2006*, 45-46

open. Of een foto van hun vriendengroep waarop iemand een gekke bek trekt. Ook heb ik gevraagd wat ze zouden doen als niet zij, maar een vriend of vriendin slecht op de foto staat. De meisjes zonder internet op de kamer zouden niet snel een minder mooie foto van zichzelf op hun Space te zetten. Ze zeggen: *“Ik denk het niet, tenzij iemand mij er van kan overtuigen dat 'ie wel leuk is”* of *“Nee, ik moet een foto hebben die altijd leuk is”*. In de andere groepen komt dit minder vaak en minder sterk naar voren. Misschien komt dit doordat meisjes meestal minder zelfvertrouwen hebben dan jongens. Finkenauer en anderen vertellen dat meisjes vaker dan jongens moeite hebben met hun lichaam tijdens de adolescentie. Hierdoor krijgen zij een laag zelfvertrouwen. Zij halen het schokkende feit aan uit een onderzoek uit 1992 van Felts en anderen waaruit blijkt dat meer dan de helft van de Amerikaanse meisjes in de adolescentieperiode op dieet is.⁵⁹ Ik kan echter niet verklaren waarom alleen de meisjes zonder internet een laag zelfvertrouwen zouden hebben en de meisjes met internet op de kamer niet. De laatstgenoemde meisjes en de meeste jongens zouden eerder een foto van zichzelf op hun Space zetten waar ze niet zo goed op staan. Een meisje met een eigen computer vertelt: *“Ja, als je me kent dat weet je toch hoe ik er normaal uitzie, dus dan maakt die foto niet uit voor mij.”* Zo denken de meesten erover. Een jongen met internet op de kamer gaat zelfs nog verder, hij zegt: *“Ik doe de donste foto's van mezelf er op, vind ik lol.”* Hij zet dus juist expres vreemde foto's van zichzelf op zijn Space, omdat hij dat grappig vindt. Ook andere jongens noemen het argument dat zoiets grappig is.

Bij minder mooie foto's van vrienden of vriendinnen is een vergelijkbaar patroon te vinden. De jongens, vooral die met een eigen computer, zouden de foto gewoon op hun Space plaatsen. Alleen als degene die erop staat, vindt dat de foto eraf gehaald moet worden, doen ze dat. Bij de meisjes gebeurt dit eigenlijk nooit. Er zijn ook jongens die er eerst nog even over nadenken of eerst aan hun vrienden zullen vragen of ze de foto op hun Space mogen zetten. De meisjes doen dit bijna altijd. Ze zouden een lelijke foto van een vriend of vriendin niet zomaar op hun Space zetten. Ze verplaatsen zich daarbij vaak in die vriend of vriendin: *“Als ik zelf niet zou willen dat zo'n soort foto van mij ergens op een Space zou staan, dan zou ik dit niet doen.”* Als ze twifelen, dan vragen ze het van te voren: *“Groepsfoto's beslis ik gewoon zelf ja of nee, maar een foto van die specifieke persoon dan vraag ik dat. Maar als ze hem zelf geven hebben, dan zet ik hem er gewoon op.”* Een ander meisje zegt: *“als ze die foto niet leuk vinden sturen ze meestal zelf een foto die ik er wel op mag zetten.”* Soms speelt ook mee hoe goed ze bevriend zijn met de gefotografeerde. Bij goede vrienden zouden ze eerder twifelen dan bij kennissen.

Meisjes zullen dus niet zo snel een slechte foto van zichzelf of van een vriend plaatsen. Jongens doen dit eerder dan meisjes. Meisjes verplaatsen zich eerder in een vriend of vriendin dan jongens

⁵⁹ Finkenauer, Engels, Meeus en Oosterwegel, 'Self and identity in early adolescence', vindplaats niet exact bekend: ik heb alleen een document met het definitieve hoofdstuk, zonder goede paginanummering.

en overwegen op die manier of ze een foto wel of niet plaatsen. Misschien komt dit doordat vrouwen meer gevoelsmatig denken.

Bewerken de jongens en meisjes foto's voor op hun Space?

Deze vraag haakt eigenlijk in op de vorige. Laten jongeren echt zien wie ze zijn of zijn ze geneigd om zichzelf mooier voor te doen dan ze zijn? Tegenwoordig kan er met goede fotobewerkingsprogramma's veel gesleuteld worden aan iemands gezicht of figuur. Doen deze jongeren dat ook voor de foto's die ze op hun Space zetten? Ik heb het hen gevraagd.

De jongeren geven aan dat ze nooit foto's van zichzelf zouden bewerken. Ze doen dit om verschillende redenen niet. De meeste jongeren geven aan dat ze het een vorm van bedrog vinden om zich op een andere manier voor te stellen, zoals deze jongen ook aangeeft: *“Als ik het nuttig zou vinden wel, maar vind mezelf lekker genoeg.. Serius: nee, waarom, het is slecht om jezelf beter voor te doen dan dat je bent.”* En een meisje zegt: *“Dat vind ik belachelijk. Daar hou ik niet van. Kijk, ik heb zelf ook een beetje make-up op, maar voor de rest niet of zo. Ze moeten je nemen zoals je bent, vind ik.”* Haar laatste opmerking komt ook in de meeste interviews naar voren.

Er is ook een aantal jongeren dat vertelt dat ze geen foto's van zichzelf bewerken, omdat ze dat niet kunnen. Daarom vraag ik hen of ze dan wel foto's van zichzelf zouden bewerken als ze dat wel konden. De meeste jongeren twijfelen even, maar zeggen uiteindelijk toch allemaal van niet. Ook dan komt het argument weer naar voren dat iedereen hen maar moet nemen zoals ze zijn. Toch zijn er ook jongeren die wel graag foto's bewerken. Ze passen dan echter nooit hun uiterlijk aan. Er zijn veel jongeren die de kleuren van de foto's aanpassen en ze voegen ook graag andere effecten toe. Een jongen vertelt: *“Ik bewerk wel veel foto's, dan pas ik bijvoorbeeld de kleuren aan, of ik voeg er zonnestralen aan toe. Of ik maak een plaatje van heel veel foto's. Een collage, ja. Maar mezelf bewerken, nee.”*

In het *Jaarboek ICT en samenleving 2006* suggereert Remco Pijpers dat jongeren foto's bewerken voordat ze deze op een profielsite zetten. Dit zouden jongeren doen om een mooier beeld van zichzelf te creëren. Pijpers schrijft dit naar aanleiding van een interview met Tommy van veertien, die op foto's poseert als waren het kleine toneelstukjes.⁶⁰ Misschien is dit op andere profielsites wel zo, maar het blijkt op de Spaces niet zo goed van toepassing te zijn. Alle jongeren met een Space zijn het erover eens: foto's van jezelf moet je niet bewerken om jezelf beter voor te doen dan je bent. Het is niet alleen onnodig, het is zelfs *“puur bedrog”*. Iedereen moet hen maar nemen zoals ze zijn.

⁶⁰ Pijpers, 'Tommy (14)', in *Jaarboek ICT en samenleving 2006*, 45-46

Passen de jongeren de indeling en achtergrond aan?

Als iemand een Space nieuw aanmaakt, ziet de pagina er standaard zo uit: Links staan een profiel, een muzieklIJst en de archieven van de Space, in het midden is er een extra grote plaats voor het weblog en rechts staan het fotoalbum, een aangepaste lijst en een lijst van pas bijgewerkte Spaces. De achtergrond is simpel en lichtblauw. Je kunt een Space helemaal naar je eigen smaak aanpassen. Je kunt schuiven met vensters, je kunt de achtergrond veranderen, je kunt vensters verwijderen, maar ook groter maken.

Volgens de *Gendertheorie* zouden de jongens een Space moeten hebben die complexer van opbouw is, omdat zij meer digitale vaardigheden hebben dan meisjes. Volgens de *Eigen-kamertheorie* zouden de Spaces van jongeren met internet op hun eigen kamer complexer van opbouw moeten zijn, omdat zij meer tijd aan hun Space kunnen besteden. Zij hoeven hun computer tenslotte niet te delen met anderen. Uitgaande van beide theorieën zouden de Spaces van jongens met een eigen pc het meest bijzonder moeten zijn, omdat zij meer vaardigheden en meer tijd voor hun Space hebben.

Om te kijken of de theorieën kloppen, heb ik de Spaces van de jongeren bekeken. Het bleek dat vooral de jongens hun Space weinig tot niet aanpassen. Dat geldt zowel voor de jongens met als de jongens zonder internet op hun kamer. De meeste jongens hebben hun Space helemaal niet aangepast. De indeling en achtergrond zijn standaard en ook de lege vensters hebben ze niet weggehaald. Sommigen maken bijvoorbeeld geen gebruik van een bepaalde lijst of van hun weblog, maar halen het venster dan niet weg. Een paar jongens hebben hun indeling en achtergrond wel aangepast, maar de meeste van hen hebben de lege vensters niet weggehaald. De jongens kiezen vaak voor een achtergrond met weinig kleur en variatie. De meest gebruikte kleuren zijn zwart, wit en grijs. Sommige jongens kiezen bijvoorbeeld voor een witte achtergrond met zwarte balken en grijze accenten.

De meisjes besteden wel veel aandacht aan het uiterlijk van hun Space. Zowel de meisjes met als de meisjes zonder eigen computer hebben bijna allemaal hun achtergrond veranderd. De meisjes kiezen voor vrij drukke achtergronden met vrolijke kleuren, zoals oranje, geel, roze en paars. De achtergronden bevatten bijvoorbeeld bloemen, sterren, vuurwerk en muzieknoden. Ook hebben veel meisjes de indeling van hun Space veranderd. De meeste meisjes hebben de lege vensters echter niet weggehaald.

De hypothesen die volgen uit bovengenoemde theorieën worden op de genoemde punten volledig onderuit gehaald. Juist niet de jongens met een eigen computer, maar alle meisjes hebben meer werk van de achtergrond en indeling van hun Space gemaakt. Misschien hebben de meisjes meer digitale vaardigheden dan verwacht, of passen de jongens hun Space niet verder aan om een

andere reden. Na alle interviews met de jongens heb ik het idee dat het de jongens weinig uitmaakt hoe hun Space eruit ziet. De meeste jongens hebben hun Space aangemaakt om er foto's op te zetten en hebben er verder weinig mee gedaan. Ik denk dat ze de achtergrond en indeling van hun Space niet belangrijk genoeg vinden om deze te veranderen. De jongens die hun achtergrond aangepast hebben, hebben meestal een saaie, donkere kleur, bijvoorbeeld zwart met grijs. Verder denk ik dat de meisjes het juist leuk vinden om een mooie achtergrond op hun Space te zetten. Hun achtergronden zijn vaak ook meisjesachtig: ze zijn paars of roze of een andere vrolijke kleur, met sterretjes of bloemen. Waarschijnlijk vinden meisjes het belangrijker om op zulke details te letten dan jongens.

Profiel

Het profiel dat op een Space staat, kan heel wisselend ingevuld worden. Iemand kan ervoor kiezen om bijna niets over zichzelf in te vullen, maar hij kan ook allerlei interesses en andere voorkeuren toevoegen, tot en met zijn gevoel voor humor. In hoofdstuk 5 zal ik uitgebreider ingaan op het profiel van alle jongens en meisjes, omdat de jongeren in hun profiel veel over hun identiteit kunnen vertellen. Toch zal ik hier vast vertellen hoe de jongeren hun profiel ongeveer invullen, omdat dit hoofdstuk gaat over het gebruik van een Space.

De meeste jongens die een eigen pc met internet op hun kamer hebben, hebben hun profiel uitgebreid ingevuld en een foto toegevoegd. Opvallend vind ik hier, dat veel jongens ook hun adres ingevuld hebben. Sommige jongens hebben alleen algemene informatie ingevuld, maar anderen hebben helemaal niets ingevuld. Deze jongens hebben meestal ook geen foto geplaatst. Van de jongens zonder internet op de kamer hebben de meesten weinig tot niets met hun profiel gedaan. Sommigen hebben helemaal niets ingevuld, andere jongens hebben alleen algemene gegevens ingevuld en een foto geplaatst.

Bij de meisjes met eigen pc is het profiel meestal uitgebreider ingevuld dan de jongens. Ze hebben ook bijna allemaal een foto geplaatst. Er zijn ook meisjes die weinig tot niets ingevuld hebben, maar zij behoren tot de minderheid.

De meisjes zonder internet op de kamer hebben allemaal veel ingevuld in hun profiel. Meestal hebben ze er ook een foto bij gezet. De meisjes vullen hun adres niet in, maar een van de meisjes heeft ook haar mobiele telefoonnummer ingevuld.

De meisjes vullen hun profiel duidelijk het vaakst en het meest uitgebreid in. Vooral de meisjes zonder internet op de kamer doen dit heel uitgebreid. Daarna volgen de meisjes met internet. De jongens vullen minder vaak hun profiel uitgebreid in. Alleen de jongens met een eigen pc doen dit wel eens. Opvallend aan hun profiel is dat zij ook vaak hun adres invullen.

Conclusie

Waarom maken jongens en meisjes een Space?

Bijna alle jongeren, zowel met als zonder internet op de kamer, maken hun Space aan om er foto's op te zetten. De meeste jongens geven het nevenargument dat een Space leuk of grappig is. Meisjes met internet op de kamer vertellen vaak dat ze hun Space uit nieuwsgierigheid gemaakt hebben. Vaak gebeurt dit in combinatie met verveling. Dit argument geven de meisjes zonder internet niet.

Hoe gebruiken jongens en meisjes hun Space?

In elke groep zijn er flinke verschillen in hoe lang de jongens en meisjes een Space hebben. Dit varieert van een maand tot een jaar en drie maanden. Er zijn ook veel jongeren die niet goed kunnen schatten hoe lang ze een Space hebben. Zowel overschatting als onderschatting komt voor.

Updates maken de meeste jongeren niet zo veel. Ze maken meestal een update als ze weer iets nieuws hebben of als ze er zin in hebben. Het voorgaande bevestigt de *Eigen-kamertheorie* niet. Jongeren met een eigen computer maken niet vaker een update dan de jongeren die dit niet hebben.

De meeste jongens met internet op de kamer hebben een openbare Space. De andere jongens hebben meestal geen openbare Space. Zij willen geen onbekende bezoekers. Vooral de meisjes zonder eigen pc willen geen vreemden op hun Space. Zij zijn bang dat dit vervelende gevolgen kan hebben.

Van het weblog wordt weinig gebruik gemaakt. De meeste jongeren gebruiken hun weblog weinig of helemaal niet. Ze vinden het niet nodig of weten niet wat ze zouden moeten schrijven. De meisjes gebruiken het weblog wat vaker dan de jongens, vooral de meisjes met internet op hun kamer. Er is maar één jongen met internet die zijn weblog vaak gebruikt.

Van de fotoalbums wordt des te meer gebruik gemaakt. Bijna alle jongeren plaatsen foto's van zichzelf, vrienden, familie, vakantie, uitstapjes, et cetera. Er zijn hierin weinig verschillen tussen jongens en meisjes en ook niet tussen jongeren met en zonder eigen computer.

Niet alle jongeren zouden foto's van zichzelf plaatsen die niet zo goed gelukt zijn. Vooral de meisjes zonder internet op hun kamer zouden dit niet doen.

Geen van de jongeren zou een foto van zichzelf bewerken. Sommigen niet omdat ze dat niet kunnen, maar de meesten omdat ze dat maar nep vinden.

De *Gendertheorie* en de *Eigen-kamertheorie* veronderstellen dat de Spaces van jongens met internet op de kamer complexer en verzorgder zijn omdat zij er meer tijd aan kunnen besteden en meer digitale vaardigheden hebben. Dit is echter niet het geval. Juist de meisjes, zowel met als zonder

internet op hun kamer, besteden meer aandacht aan het uiterlijk van hun Space. De meisjes vullen ook hun profiel vaker en uitgebreider in dan de jongens. Vooral de meisjes zonder internet op de kamer maken veel werk van hun profiel.

4 Reacties

“Vrienden die het leuk vinden om mijn foto’s te zien of die niks te doen hebben”

Dit zegt een meisje zonder eigen computer, als ik haar vraag wie er allemaal op haar Space kijken. Als je een Space bekijkt, kun je meteen een reactie plaatsen onder het weblog of onder een foto. Maar niet alleen deze reacties zijn mogelijk. Je kunt iemand natuurlijk ook gewoon aanspreken over zijn of haar Space. In dit hoofdstuk staat de derde deelvraag centraal:

Krijgen jongens en meisjes verschillende reacties op hun Space?

Eerst komt aan de orde of de jongeren kijken hoeveel mensen hun Space bezocht hebben. Dit kunnen zij terugvinden wanneer ze hun Space aanpassen, bij het kopje Statistieken. Daarna wordt behandeld wie er op hun Space kijken. Bezoekers kunnen ook reacties achterlaten. Daarom volgt hierna de vraag wat voor reacties de jongeren meestal krijgen en of ze wel eens vervelende reacties gekregen hebben. En vinden ze het eigenlijk belangrijk om reacties te krijgen op hun Space? Ten slotte komt aan de orde of hun ouders weten dat ze een Space hebben, en zo ja, wat zij er eigenlijk van vinden.

Hoeveel mensen?

Als jongeren een Space aanmaken, doen ze dat om iets van zichzelf te laten zien. Natuurlijk is het dan ook belangrijk dat er mensen op kijken, anders doen ze het voor niets. Het is mogelijk om te bekijken hoeveel mensen een Space bezocht hebben. Als jongeren veel werk in hun Space steken, zal het ook leuk voor ze zijn om te zien dat er veel mensen kijken. Als er maar weinig mensen kijken, kan dit een teleurstelling zijn. Ik heb de jongeren gevraagd of ze wel eens gekeken hebben hoe veel mensen er hun Space bezocht hebben.

Bijna niemand van de ondervraagde jongeren kijkt wel eens hoeveel mensen zijn of haar Space bezocht hebben. Velen weten niet dat dit mogelijk is, anderen interesseert het gewoon niet. Dit leeft dus niet erg onder de jongeren. Velen geven een antwoord dat lijkt op het antwoord van deze een jongen met eigen computer: *“Nope, maakt me ook niet zo veel uit eigenlijk.”*

Toch zijn er wel wat jongeren die er interesse in hebben. Een jongen zegt: *“Kan dat? Oh, nou, dan ga ik straks voor de leut wel eens even kijken. Niet dat het me interesseert.”* Anderen zijn duidelijker geïnteresseerd in het aantal bezoekers. Een meisje zonder internet vertelt dat ze wel eens kijkt. Dat doet ze niet met een speciale reden, ze vindt het gewoon leuk om te weten en verder niet. Een jongen zonder internet op zijn kamer vertelt dat hij vroeger regelmatig keek, omdat hij toen zijn Space veel meer gebruikte. Hij keek hoe veel mensen er kwamen, omdat dit hem wel een goed gevoel gaf. Nu interesseert het hem niet zo veel meer. Daarom kijkt hij ook niet meer. Dat

komt ook doordat het aantal bezoekers niet erg zorgvuldig geteld wordt: *“Ze kijken niet naar een individueel contact, maar hoe vaak een pagina wordt aangeklikt. Dus één persoon kan wel zes keer genoteerd staan,”* vertelt hij. Dat klopt inderdaad, in de helpfunctie van MSN Spaces wordt vermeld: *“Elk bezoek aan jouw Space wordt geregistreerd als een ‘hit’. Op de pagina Statistieken kun je zien hoeveel hits jouw Space heeft ontvangen. (...) Elke keer dat je zelf je eigen Space bezoekt, wordt dit op de pagina Statistieken en verwijzingen meegeteld bij het totale aantal malen dat de pagina is bekeken.”*⁶¹

De statistieken worden weliswaar niet helemaal correct gemeten, maar het is mogelijk dat de jongeren hier veel waarde aan hechten. Behalve een aantal uitzonderingen zijn er echter weinig jongeren die interesse hebben in de bezoekersaantallen van hun Space. Ze kijken er nooit naar en weten meestal niet eens dat het mogelijk is om hiernaar te kijken.

Wie kijken er?

De vraag ‘Wie denk je dat er op je Space kijken?’ is relevant, omdat hiermee duidelijk wordt wat voor doelgroep de jongeren in oog hebben als ze iets op hun Space zetten. Maken ze hun Space voor de hele wereld of alleen voor hun vrienden en familie? Ook zegt het al iets over de reacties die de jongeren krijgen. Als de jongeren altijd reacties van dezelfde personen krijgen, zijn dit mensen die veel op hun Space kijken.

Zo goed als alle jongeren, zowel jongens en meisjes, met en zonder internet, denken dat er vooral bekenden op hun Space kijken. Die bekenden zijn meestal hun contactpersonen uit MSN Messenger. Daartoe behoren vaak vrienden, familie en oud-klasgenootjes. Ze verwachten niet dat er andere mensen dan hun contactpersonen op zullen kijken.

De jongeren denken dat deze mensen op hun Space kijken omdat ze hen beter willen leren kennen, omdat ze zich vervelen of omdat ze graag hun foto’s willen bekijken.

Voor de jongens hebben vaak geen idee wie er op hun Space zullen kijken. Voor de jongens zonder eigen computer hebben het idee dat er bijna niemand op kijkt. Eén jongen grapt: *“Ik denk dat jij de eerste bent.”* En als er mensen kijken, dan zullen dat vooral hun contactpersonen uit MSN Messenger zijn. Dit wordt ook bevestigd door het *Jongerenonderzoek 2005* van Qrius:

Communicatie binnen de eigen groep wordt volgens Qrius door jongeren veel belangrijker gevonden dan het contact met vreemden.⁶² Dit zorgt ervoor dat jongeren zich in hun Space vooral op vrienden en kennissen richten. Ze gaan ervan uit dat er bekenden op hun Space kijken. Zoals uit hoofdstuk 3 al bleek, hebben de meesten ook een Space die niet toegankelijk is voor onbekenden. De jongeren richten zich het liefst op hun eigen sociale netwerk, ook op internet.

⁶¹ Het is niet mogelijk om voor deze tekst naar een internetpagina te verwijzen. De helpfunctie kan alleen ingezien worden als je in de bewerkingsmodule van je eigen Space zit.

⁶² Sikkema, *Jongeren 2005*, 6

Reacties, van wie, wat voor?

In hoofdstuk 2 heb ik de *Reactietheorie* geïntroduceerd. Deze theorie houdt het volgende in: Aangezien de reacties van peers op de Space van een jongere als steun en spiegel kunnen dienen, zal het belangrijk zijn wat vrienden zeggen over een Space. Mijn hypothese is dat jongeren hun Space zullen spiegelen aan de reactie van hun vrienden. Als vrienden een negatieve reactie plaatsen, zullen jongeren waarschijnlijk hun Space aanpassen aan de verwachtingen van de vrienden. Als vrienden een positieve reactie plaatsen, zal de jongere de Space waarschijnlijk op dezelfde manier vullen als zijn vrienden.

Om deze hypothese te onderzoeken, heb ik de jongeren gevraagd of ze wel eens reacties gekregen hebben op hun Space. Zo ja, dan vroeg ik hen van wie die reacties kwamen en wat voor reacties het waren. Daarna heb ik hen gevraagd of zij deze reacties belangrijk vonden. Daarover gaat de volgende paragraaf.

De meeste jongeren krijgen wel eens reacties op hun Space. Ze krijgen vooral reacties van hun vrienden en familie via MSN Messenger. Sommigen krijgen ook wel eens een reactie in het echt, bijvoorbeeld op school. Ook worden er wel eens berichtjes geplaatst onder weblogitems of foto's. De reacties zijn overwegend positief en gaan bijvoorbeeld over de foto's of de teksten die onder de foto's staan. De meeste reacties gaan over foto's van de maker van de Space of juist van degene die reageert. Ook gaan ze wel eens over een weblogitem, waarin verteld wordt over een gebeurtenis waar vrienden ook bij betrokken waren. De reacties worden vooral onder de blogs of foto's geplaatst. Veel reacties zijn niet specifiek op de Space gericht. Het zijn vaak berichtjes waarin gevraagd wordt hoe het met iemand gaat. Zulke reacties worden ook gewoon onder blogs of foto's geplaatst, zonder dat ze ermee te maken hebben.

Meestal komen er niet heel veel reacties op een Space. Sommige jongeren krijgen vooral reacties net nadat zij een Space gemaakt hebben en daarna haast niet meer. Meestal krijgen de jongeren steeds wel wat reacties, vooral als ze hun Space geüpdatet hebben. De meeste jongeren krijgen dus wel reacties, maar niet zo heel vaak. Dit hangt waarschijnlijk ook samen met het feit dat de jongeren zelf ook maar weinig reacties plaatsen bij anderen. Als voorbeeld noem ik een meisje met internet op haar kamer, dat zegt: "*Zelf zet ik eigenlijk ook nooit een reactie bij iemand anders.*"

Er zijn ook wat jongeren die zo goed als nooit reacties krijgen. Dit zijn meestal ook de jongeren die het minst met hun Space doen, dus dat is niet zo opmerkelijk. Een jongen die op zijn Space alleen wat vakantiefoto's en ontwerpen geplaatst heeft, krijgt bijvoorbeeld nooit reacties. Hij heeft er wel wat extra ontwerp opdrachten door gekregen.

Behalve de positieve reacties komen er soms wat negatieve reacties voor. De meeste jongeren hebben nog nooit negatieve reacties gekregen, maar er is een aantal jongeren dat ze wel gekregen

heeft. Toch geven deze jongeren dat meestal niet meteen aan. Ik heb hen vaak nog eens extra moeten vragen of ze wel eens een vervelende reactie gekregen hadden. Daarna vertellen sommige jongeren inderdaad over een negatieve reactie. Deze reacties vallen vaak wel mee. De jongeren worden niet echt gepest via hun Space.

Een meisje zonder internet op haar kamer vertelt bijvoorbeeld dat ze wel eens negatieve reacties gehad heeft, maar dat deze dan als grap bedoeld waren. Een jongen met internet op zijn kamer krijgt vaak via MSN Messenger de reactie van vrienden dat hij maar niets op zijn Space heeft staan. Hij geeft zijn vrienden dan gelijk en vertelt hen dat ze naar zijn Hyves-pagina moeten komen. Daar doet hij nu meer mee, waardoor zijn Space verstoft. Er is ook een jongen die wel eens klachten krijgt dat hij niet zo'n leuke foto van een vriend of vriendin geplaatst heeft. Een ander kreeg te horen dat zijn Space "*gaar*" was, maar dat was van iemand met wie hij toch al ruzie had. Een andere vervelende reactie was die over de Space van een jongen zonder eigen computer, die volgens iemand te veel foto's van zichzelf geplaatst had. Een meisje met eigen computer zegt dat ze nooit een vervelende reactie gehad heeft, maar er schiet haar opeens iets te binnen: "*Nou, ja... één keer van m'n zusje toen ik voor de gein een stomme foto er had opgezet.*" Daarna zette het zusje een rare foto van haar op haar eigen Space.

Hoewel de jongeren bovenstaande antwoorden geven op de vraag naar vervelende reacties, zeggen ze daarna meestal dat ze deze reacties eigenlijk niet écht vervelend vinden. Ze trekken zich er ook weinig tot niets van aan. Hierover ga ik verder in de volgende paragraaf, waarin centraal staat of jongeren reacties op hun Space belangrijk vinden. Eerst geef ik nog een korte samenvatting van deze paragraaf.

Er zijn qua reacties geen verschillen te vinden tussen de jongeren met en zonder internet op de kamer. Er zijn ook weinig verschillen in de reacties die jongens en meisjes krijgen. Zowel jongens als meisjes krijgen vooral reacties via MSN Messenger van vrienden, familie en kennissen. Ze gaan soms over de Space zelf, maar soms ook helemaal niet. Ze krijgen niet heel veel reacties, maar deze zijn wel bijna allemaal positief. Bij de jongens komen negatieve reacties wel iets vaker voor dan bij meisjes. De jongeren zijn over de negatieve reacties vrij laconiek. Waarschijnlijk komt dit doordat reacties de meeste jongeren hen niet zo veel interesseren, zoals in de volgende paragraaf blijkt.

Toch zijn er wel jongeren in Nederland die zich veel aantrekken van reacties via internet, hetzij positieve of negatieve. Valkenburg, Schouten en Peter schrijven in 'Jongeren en hun identiteitsexperimenten op internet' dat het zelfvertrouwen van jongeren die gebruikmaken van de profielsite CU2 beïnvloedt wordt door de reacties die zij op hun profiel krijgen. Jongeren met veel positieve reacties hebben meer zelfvertrouwen dan jongeren met negatieve reacties. En hoe

meer reacties de jongeren krijgen, hoe positiever de reacties worden. De auteurs denken dat jongeren hun profiel aanpassen aan de reacties die ze krijgen.⁶³ Deze verklaring vertoont veel raakvlakken met mijn *Reactietheorie*. Nu rest de vraag waarom de *Reactietheorie* wel bevestigd wordt door het onderzoek van Valkenburg en anderen en niet door dit onderzoek. Ik denk dat het te maken heeft met de verschillende soorten sites die wij onderzocht hebben. De sites van CU2, die Valkenburg en haar collega's onderzocht hebben, zijn pure profielsites. De jongeren die op deze sites een profiel neerzetten, doen dat waarschijnlijk vooral om reacties te krijgen van anderen. Er zijn geen speciale mogelijkheden voor bijvoorbeeld een groot weblog of een muziekljst, zoals de Spaces die wel hebben. Ook zijn de foto's op de CU2-sites kleiner van formaat dan op de Spaces. De jongeren die ik ondervraagd heb, maken hun Space niet speciaal voor de reacties. Ze vinden het vooral leuk om hun foto's online te zetten. De meeste Spaces worden dan ook gebruikt als een digitaal fotoalbum. Zij vinden reacties waarschijnlijk minder belangrijk dan de jongeren met een profiel op CU2 en trekken zich daarom ook minder van reacties aan.

Zijn reacties belangrijk?

Bij het antwoord op deze vraag overheerst de volgende mening: reacties zijn niet echt belangrijk, maar het is vaak wel leuk om ze te krijgen. De meeste jongeren maakt het allemaal niet zo veel uit. Een jongen met internet op de kamer vertelt dat hij zijn Space niet speciaal voor zulke reacties gemaakt had: *"Had 'm gemaakt omdat ik niks te doen had eigenlijk, maar kreeg dus wel reacties."* De meeste jongeren vinden het hoogstens *"leuk"* om een reactie te krijgen, maar hechten er verder geen waarde aan. Het maakt ze allemaal niet zo veel uit.

Sommigen gaan zelfs nog verder. Een meisje met internet op haar kamer zegt: *"Het boeit me eigenlijk helemaal niets, die Space."* Dezelfde reactie komt vaker voor. Zo zegt een jongen zonder eigen computer: *"die Space kan me gestolen worden. Ik vind het leuk om foto's erop te hebben, maar dat was het."*

Toch zijn er jongeren die het wel iets belangrijker vinden om reacties te krijgen. Bijvoorbeeld de jongen die zegt: *"Nou, echt belangrijk niet, maar vind het wel leuk. Want dan weet je pas als er iemand is die het gelezen heeft."* Hetzelfde vindt een meisje met internet op haar kamer: *"Als je reactie zou krijgen is het leuker om het bij te blijven houden. Ja, dan is het bijhouden van je Space leuker omdat je ook echt weet dat mensen er kijken."* Ze vertelt erbij dat ze ook meer met haar Space zou doen als ze meer reacties van anderen zou krijgen.

Ook bij deze vraag zijn er geen verschillen tussen jongens en meisjes of tussen jongeren met en zonder internet op de kamer te ontdekken.

⁶³ Valkenburg, Schouten en Peter, 'Jongeren en hun identiteitsexperimenten op het internet', 55-56

Ouders?

Niet alleen vrienden kunnen belangrijk voor een jongere zijn, ook hun ouders spelen een rol in hun leven. Als ouders negatief tegenover de Space van hun kind staan, zouden zij maatregelen kunnen nemen. Ouders kunnen het gebruik van een Space ook stimuleren. Ook dit zijn reacties op een Space en ik denk dat deze veel uit kunnen maken voor jongeren.

Bijna alle jongeren vertellen dat hun ouders niet weten dat ze een Space hebben. Dat komt voornamelijk omdat de ouders geen idee hebben wat het is. Een jongen met internet op de kamer vertelt bijvoorbeeld: *“Nee.. Die weten geen eens wat MSN is.. M'n ouders zijn al ver in de vijftig houden zich met andere dingen bezig Oké.. mijn ouders snappen het chatprincipe net en kunnen mij sowieso niet bijhouden met wat ik op de pc aan het doen ben, veel programma's en chatvensters tegelijk.”* En een jongen zonder internet op zijn kamer zegt: *“Nee, het interesseert ze niet. Ze weten dat ik op MSN zit, maar verder.. Als ik het dan over mijn Space zou hebben, zouden ze zeggen: Wat is dat, Space, dat is toch de ruimte?”* Sommige ouders interesseert het ook niet wat hun kinderen op de computer doen. Ze vragen er nooit naar en tonen verder ook weinig belangstelling.

De ouders van een paar jongeren weten wel dat hun kinderen een Space hebben. Een jongen met internet vertelt bijvoorbeeld: *“Mijn moeder weet dat ik een Space heb en vraagt zo af en toe of ik er weer iets nieuws op heb gezet. En dan wil ze het wel lezen dus volgens mij vindt ze het wel leuk.”* Een meisje met internet op haar kamer vertelt dat haar ouders ook weten dat ze een Space heeft. Zij woont namelijk op kamers en gebruikt MSN Messenger om met haar moeder te praten. Sindsdien kijkt haar moeder ook wel eens op haar Space. Haar ouders zeggen er verder weinig over, dus ze denkt dat ze het haar ouders het wel best vinden.

Een uitzondering in de onderzochte groep jongeren zijn de meisjes zonder internet op de kamer. De ouders van deze meisjes weten allemaal dat hun dochters een Space hebben. De meeste ouders snappen er niet zo veel van, maar vinden het wel goed.

Uit het bovenstaande blijkt dat de meeste ouders niet weten dat de jongeren een Space hebben. Verder zijn er ook veel jongeren die geen idee hebben of hun ouders het wel weten. De uitzondering hierop is de groep van meisjes zonder internet op de kamer. Hun ouders weten allemaal dat ze een Space hebben. Hoe is dit te verklaren? Ik denk dat de ouders van de jongens en meisjes met een eigen computer niet goed kunnen controleren wat hun kinderen op het internet doen. Daarom weten ze niet of hun kinderen een Space hebben. De ouders van kinderen die geen eigen computer hebben, hebben meer mogelijkheden om hun kinderen te controleren. Vaak staat de computer in de huiskamer, zodat ouders van een afstandje mee kunnen kijken. Ik denk echter dat zij dit weinig doen. De meeste jongens geven namelijk aan dat hun ouders niet op de hoogte zijn van hun Space. De ouders van de meisjes zijn veel vaker op de hoogte. Misschien

zijn meisjes wat meer open naar hun ouders toe over wat zij allemaal op internet doen. Misschien dat zij eerder dan de jongens vertellen wat zij op het internet gaan doen, voordat ze vragen of ze achter de computer mogen.

Toch is er een grote groep jongeren waarvan de ouders geen idee hebben wat hun kinderen op internet doen. Dit komt ook naar voren in andere onderzoeken. Qrius beschrijft in het *Jongerenonderzoek 2005* een scheiding tussen jongeren en ouderen. Volgens het *Jongerenonderzoek* scheppen jongeren op internet een eigen (digitale) leefwereld waar hun ouders niets van af weten. Ze hebben ook geen interesse meer in 'volwassen' instituties zoals politieke partijen, publieke omroepen, kranten en concertgebouwen. Dit zorgt voor een generatiekloof.⁶⁴ Het SCP en het Rathenau Instituut zijn milder over de afstand tussen jongeren en ouderen. Zij spreken van een *“generatiestilte: de bemoeienis van ouders met jongeren wordt minder, en jongeren geven in onderling samenspel en ook door ICT hun ontwikkeling steeds meer vorm.”*⁶⁵ Toch uiten zij ook de zorg dat traditionele cultuur, zoals klassieke muziek en uitzendingen van de publieke omroep aan de jongeren voorbijgaan. De populaire cultuur is namelijk dominant in de jongerenwereld. Er is sprake van een horizontale cultuuroverdracht: jongeren nemen cultuur aan van hun vrienden en niet meer van hun ouders.⁶⁶

Conclusie

Krijgen jongens en meisjes verschillende reacties op hun Space?

Bijna alle jongeren, zowel jongens als meisjes, denken dat er vooral bekenden op hun Space kijken. Dit zijn voornamelijk vrienden, familie en oud-klasgenootjes die de jongeren als contactpersonen in MSN Messenger toegevoegd hebben. De jongeren vinden het niet belangrijk hoeveel mensen er op hun Space kijken. De meesten hebben hier nog nooit naar gekeken. Reacties vinden ze ook niet echt belangrijk, maar als ze een reactie krijgen, vinden ze dat wel leuk. De meeste jongeren krijgen wel eens een reactie op hun Space. Dat gebeurt vooral via het chatprogramma MSN Messenger. De jongeren krijgen ook wel eens reacties in het echt of via een berichtje op de Space. Reacties komen voornamelijk van vrienden en gaan meestal over foto's of het weblog. Soms wordt er ook gewoon op de Space een berichtje geplaatst waarin gevraagd wordt hoe het met iemand gaat. Bijna alle reacties zijn positief. Sommige jongeren, jongens iets vaker dan meisjes, hebben wel eens negatieve reacties gehad, maar zij noemen deze reacties nog niet vervelend. Gepest worden via reacties op een Space komt bij deze jongeren dus niet voor. Dat is maar goed ook, want het blijkt dat de meeste ouders niet weten dat hun kinderen een Space hebben. Zij hebben maar weinig besef van wat hun kinderen op het internet doen. Alleen

⁶⁴ Sikkema, *Jongeren 2005*, 9

⁶⁵ De Haan, Van 't Hof en Van Est, 'De digitale generatie', 16

⁶⁶ De Haan, Van 't Hof en Van Est, 'De digitale generatie', 16-17

bij de groep meisjes zonder internet op de eigen kamer blijkt dat alle ouders weten dat zij een Space hebben. De 'generatiestilte', waarover gesproken wordt in het *Jaarboek ICT en samenleving 2006*, lijkt hier bij de meeste jongeren en hun ouders vrij toepasselijk. De meeste ouders bemoeien zich tenslotte helemaal niet met het internetgedrag van hun kinderen.

De *Reactietheorie* vindt weinig ondersteuning in dit hoofdstuk. De jongeren blijken het helemaal niet zo belangrijk te vinden wat anderen van hun Space zeggen. Ze passen hun Space niet aan nadat ze een negatieve reactie gekregen hebben. Positieve reacties zijn wel welkom, maar niet belangrijk.

5 Identiteit in een Space

“Ik zie een Space als iets om een beeld van een persoon te krijgen en dat iedereen die ik ken mag bekijken”.

Dit is een uitspraak van een meisje met internet op haar kamer. Ze heeft gelijk als ze zegt dat jongeren een beeld van zichzelf kunnen schetsen in een Space. In dit hoofdstuk wil ik laten zien dat jongeren hun individuele en collectieve identiteit erin kunnen weergeven.

Bij de individuele identiteit gaat het erom, hoe de jongeren zich presenteren in hun Space. Dus welke rol die ze in het dagelijks leven vervullen, proberen ze te benadrukken? Zoals ik in hoofdstuk 1 met behulp van literatuur duidelijk gemaakt heb, is een individuele identiteit tweeledig. Ik zal eerst kort samenvatten wat ik in hoofdstuk 1 verteld heb.

Een individuele identiteit bestaat uit het *zelf* en de *identiteit* van een persoon. Bij het *zelf* gaat het om het zelfbeeld van een persoon. Iemand kan zijn zelfbeeld ontdekken door het stellen van de vraag ‘wie ben ik?’. Deze vraag wordt dan beantwoord door middel van een zelfbeschrijving. Het gaat hier dus om het beeld wat jongeren van zichzelf hebben.

Identiteit gaat, zoals ik in hoofdstuk 1 uitgelegd heb, om de verschillende rollen die de jongeren aannemen in hun leven. Die rollen kunnen ze bijvoorbeeld thuis, tijdens hun bijbaantje of op school aannemen. Verschillende omstandigheden zorgen er namelijk voor dat mensen zich anders gedragen. Deze rollen zijn de verschillende identiteiten die een jongere bezit. Op school heeft een jongen misschien de identiteit van een macho, omdat hij iedereen pest, maar thuis kan hij de identiteit van een zacht eitje hebben, omdat hij de jongste thuis is. Iemand kan zijn verschillende identiteiten ontdekken door aan zichzelf de vraag ‘wat ben ik?’ te stellen. In een Space is het antwoord op die vraag terug te vinden in omschrijvingen welk werk de jongeren doen, of ze op school zitten, of ze een vriend of vriendin hebben, et cetera. Deze omschrijvingen geven weer wat de jongeren zijn, bijvoorbeeld vakkenvuller, student of iemands vriend.

Ten slotte heb ik in hoofdstuk 1 ook geschreven over een collectieve identiteit. Deze verwijst naar een identiteit die iemand deelt met een groep. Door zich aan te sluiten bij een groep in een maatschappij, neemt iemand dingen van de groep over. Dit kan zich op verschillende manieren uiten. Sommige collectieve identiteiten komen vooral naar voren door de normen en waarden die een groep deelt. Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn bij een groep met een bepaald geloof of bij een politieke partij. Ook kunnen groepen een kledingstijl, levensstijl en een voorliefde voor een bepaalde muziek gemeen hebben. Hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan punkers, hippies of gabbers. Een collectieve identiteit kan ook kleinschaliger zijn. Zo kan een sportclub bijvoorbeeld ook een basis zijn voor de collectieve identiteit van leden. Mensen die bij dezelfde sportclub horen, dragen hetzelfde trainingspak, besteden hun vrije zaterdag aan hun sport en zitten

zaterdagavond samen in de kantine. De jongeren kunnen ook hun collectieve identiteit weergeven in een Space. Hierbij gaat het erom, tot welke groep deze jongeren behoren, wat ze met deze groep delen en hoe ze dit uiten op hun Space.

Dit alles probeer ik te beantwoorden in dit hoofdstuk. De vierde en vijfde deelvraag staan hier centraal:

Hoe geven jongens en meisjes hun identiteit weer in hun Space?

Bestaan er verschillen tussen de identiteit die jongens en meisjes in hun Space aannemen en hun werkelijke identiteit?

Ik heb alle jongeren gevraagd wat zij allemaal op hun Space zetten en ik heb daarna hun Spaces ook bekeken. Veel jongeren vinden het moeilijk om zichzelf te omschrijven. In proefinterviews bleek al, dat jongeren het erg lastig vonden om te vertellen wie of wat ze zijn. Daarom heb ik de jongeren concrete vragen gegeven. Aan de hand van deze vragen wordt duidelijk wie en wat ze zijn. Zo gingen de vragen bijvoorbeeld over hun karakter, hun vrijetijdsbesteding (bijvoorbeeld met vrienden 'hangen' of naar de sportclub gaan), hun vrienden, eventuele groepen waar ze toe behoorden en muziek waar ze naar luisterden. De complete vragenlijst zoals ik die aan alle jongeren gesteld heb is te zien in bijlage 2.

In dit hoofdstuk wil ik laten zien wat bepaalde onderdelen van een Space over de identiteit van een jongere kunnen zeggen. Ook zal ik beschrijven of het beeld wat jongeren van zichzelf hebben, klopt met hetgeen ze in hun Space naar voren laten komen.

Er zijn verschillende onderdelen in een Space die iets kunnen zeggen over de identiteit van de maker. De belangrijkste onderdelen waarin een jongere iets over zichzelf kan laten zien, zijn het profiel, het weblog, de fotoalbums en de muzieklijsten.

Profiel

De duidelijkste mogelijkheid om wat over jezelf te vertellen in een Space wordt gegeven door het profiel. Het profiel lijkt op een virtueel voorstelrondje. Iedereen heeft het vast wel eens meegemaakt: U zit in een groep met onbekende mensen. Degene die het woord heeft, vraagt of iedereen zich even voor wil stellen. Als iemand aan de beurt is om een omschrijving van zichzelf te geven, gaat dit meestal zo: Ik ben [naam], ik ben [leeftijd] jaar, ik woon in [plaats], ik heb [een partner/kinderen], ik werk als [functie] en in mijn vrije tijd doe ik graag [hobby's]. De omschrijvingen tussen haakjes worden natuurlijk steeds anders ingevuld.

In het profiel kunnen al deze gegevens ingevuld worden, maar er kan ook voor gekozen worden om niets in te vullen. Alleen de schermnaam (een unieke bijnaam) wordt dan weergegeven in het profiel. Behalve de schermnaam, die altijd ingevuld moet worden, zijn er drie categorieën in het

profiel om in te vullen: Algemeen, Sociaal en Gegevens. In de eerste categorie, Algemeen, kun je een foto plaatsen en wat algemene gegevens invullen, namelijk: geslacht, leeftijd, beroep, locatie, 'meer over mij' en interesses. Behalve het veld 'geslacht' zijn alle velden vrij in te vullen. De volgende categorie is Sociaal. In deze categorie kun je je geboorteplaats, vroegere woonplaatsen en favoriete citaat invullen. Dit zijn de enige velden die vrij in te vullen zijn, de rest van de velden zijn boxen met verschillende keuzemogelijkheden voor burgerlijke staat, humor, mode en muziek. In het veld 'muziek' valt er bijvoorbeeld te kiezen uit: geen antwoord, jaren tachtig, hiphop en R&B, dance, rock, country, Top 40 en klassiek. Andere mogelijkheden zijn er niet. Ten slotte kun je aangeven of je geïnteresseerd bent in vrienden, contacten om leuke dingen mee te doen of professionele contacten. In de laatste categorie, Gegevens van contactpersoon, kun je je gegevens invullen. Er wordt een scheiding gemaakt tussen gegevens over je privé- en werksituatie. Een aantal van de gegevens die je hier vrij in kunt vullen, zijn: je naam, de naam van je partner, telefoonnummer, adres, mobiele nummer, e-mail, geboortedatum, enzovoorts. Ik heb bekeken hoe de jongeren hun profiel invullen. Meisjes vullen hun profiel vaker en uitgebreider in dan jongens. De meisjes zonder internet op de eigen kamer vullen hun profiel het meest uitgebreid in. Ze vullen bijna alle velden in, maar adressen geven ze niet op. Er is wel een meisje dat haar mobiele nummer ingevuld heeft. De meeste meisjes zonder internet hebben een foto van zichzelf in hun profiel staan. Ze maken ook veel gebruik van de velden 'interesses' en 'meer over mij'. Zo schrijft een meisje in het eerste veld: *“winkelen msn eeeehhhmmmmmm.....smsen kletsen natuuk!!!! enne men vriend(in)en!!!! :D:D tja eigenlijk zoveel.....ohja kletsen hahahahaha ik lul agter elkaar door!!!!;P”* En in het veld 'meer over mij' schrijft ze: *“ik ben meestal wel vrolijk.....;P 100%arrogant = 200% zelfvertrouwen :P hahaha grappie horw :D”*

Aan de schrijfwijzen die sommige jongeren gebruiken, heb ik hier met opzet niets veranderd. De meeste jongeren nemen het niet zo nauw met de spelling en grammatica in hun Space. Dat geldt niet alleen voor de meisjes, maar ook voor de jongens. De jongeren gebruiken doorgaans geen hoofdletters, maar wel veel leestekens en zogenaamde 'emoticons'. Dit zijn kleine afbeeldingen van een hoofdje dat bijvoorbeeld lacht, boos kijkt of knipoogt. Het geeft, zoals de naam eigenlijk al aanduidt, een bepaalde emotie weer.

De meisjes met eigen computer vullen minder in dan de meisjes zonder eigen computer. Toch vullen ze nog best veel in. De meeste meisjes hebben een eigen foto geplaatst en allerlei categorieën ingevuld. Ook dat doen ze soms vrij uitgebreid. Een meisje schrijft bijvoorbeeld bij 'interesses': *“* Dansen * Lezen * Zingen * Films kijken * Wat leuks doen met vrienden * Hardlopen * Muziek luisteren * Fitnessen * Naar het strand gaan * Msnen * Naar de kerk gaan * Naar Baan7/Image enz gaan * Kickfun * Smsen * Praten * Windsurfen * Winkelen * enz....”*

Jongens vullen hun profiel minder vaak en minder uitgebreid in. De jongens met een eigen computer vullen wel meer in dan de jongens zonder eigen computer. Als de jongens met internet op hun kamer hun profiel invullen, dan vullen ze ook vaak hun adres, e-mail of telefoonnummer in. Ze plaatsen meestal ook een foto en vullen ook de velden 'interesses' en 'meer over mij' in. De jongens zonder internet zijn het minst uitgebreid. Zij vullen niets of alleen de algemene velden in. Soms plaatsen ze wel een foto van zichzelf. De vrij in te vullen velden worden ook meestal niet gebruikt. En als er wat in staat, word je er soms nog niet veel wijzer van. Dat bewijst het veld 'meer over mij' bij een jongen zonder internet op zijn kamer: *"Ja k weet nie eg moeilijk om te zeggen over je eigen! Ondek zelf maar hoe k ben:P;)"*

De meisjes, vooral die zonder internet op de kamer, vullen hun profiel dus uitgebreider in dan jongens. Bij de jongens vullen juist degenen met internet op de kamer meer in dan degenen die dat niet hebben. De jongeren die hun profiel uitgebreid invullen, schrijven vaak ook iets over hun karakter. Dat doen ze meestal in het veld 'meer over mij'. Doordat ze niet alleen dat veld, maar ook hun beroep, leeftijd enzovoorts invullen, geven de jongeren op die manier vrij duidelijk weer hoe zij denken over hun individuele identiteit.

Weblog

Ook in het weblog kunnen jongeren hun identiteit laten zien. Er zijn echter maar weinig jongeren die van het weblog gebruik maken. Vooral de jongens gebruiken het weblog weinig tot helemaal niet. De meisjes, vooral degenen met internet op de kamer, gebruiken het weblog iets vaker. Veel voorkomende weblogitems zijn welkomstberichtjes. Daarin wordt niet veel onthuld over de identiteit van de jongeren. Er staat niet veel meer in dan een welkom en de hoop dat bezoekers de Space leuk vinden. Vooral de meisjes gebruiken het weblog voor meer dan alleen welkomstberichten. Andere items gaan meestal over school, vrienden, familie en bepaalde gebeurtenissen. Ook worden er gedichtjes en verhalen met een moraal geplaatst. Ook het weblog kan dus enig inzicht geven over de identiteit van een jongere. Ze schrijven in hun weblog over hun rol als leerling, vriend of familielid en beschrijven op die manier een deel van hun identiteit. Ook de verhalen met een moraal verwijzen naar de identiteit van een jongere. Deze verhalen en gedichten gaan vaak over het geloof en geven dus uiting aan de collectieve identiteit.

Fotoalbum

Een andere manier om te laten zien wie je bent is door het plaatsen van foto's. Vrijwel alle jongeren plaatsen foto's op hun Space. Veel van hen vertellen zelfs dat ze vanwege de foto's een Space aangemaakt hebben. Hun individuele identiteit komt naar voren in de foto's, omdat ze

foto's plaatsen van hun hobby's, vakanties, school, en natuurlijk van zichzelf. Hierdoor valt te zien wat voor rollen de jongeren in hun dagelijks leven allemaal aannemen. Een voorbeeld: een jongen staat op de foto met veel drank en vrienden in een discotheek. Daarna volgt een familiekiekje, met broertjes en zusjes netjes op de bank. Ten slotte volgt een foto van het team van de voetbalclub. Deze foto's geven de jongen in drie rollen weer: eerst als feestbeest samen met vrienden, daarna als grote broer en daarna als keeper in het plaatselijke voetbalelftal. In hoofdstuk 3 werd al duidelijk dat geen van de jongeren een foto van zichzelf zou bewerken. Dat vinden ze "*nep*". Voor hen is het belangrijk dat je "*bent zoals je bent*". Ze plaatsen meestal geen glamourfoto's, maar eerder gewone vakantiekiekjes. Sommige jongeren plaatsen zelfs rare foto's van zichzelf, omdat ze dat grappig vinden. De meeste jongeren proberen dus een realistisch beeld te geven in hun fotoalbums over wie en wat ze zijn.

De fotoalbums kunnen ook de collectieve identiteit van de jongeren weergeven. Bijna alle jongeren hebben namelijk foto's op hun Space van familie, leden van een (sport)vereniging, klasgenoten en natuurlijk vrienden. Door deze foto's geven de jongeren aan dat ze bij een bepaalde groep horen. Een jongen zonder internet op zijn kamer wil dit wel heel duidelijk laten merken. Hij heeft verschillende collages gemaakt van foto's van zichzelf en zijn vrienden. Over de collages heen heeft hij teksten geplaatst als "*gangsters for life*", "*players for life*" en "*friends for life*".

Muzieklijsten

De meeste jongeren hebben geen muzieklijsten of besteden niet buitengewoon veel aandacht aan muziek op hun Space. Sommigen noemen wel de stijlen waar ze van houden, maar houden het daar verder bij.

Toch is er ook een flink aantal jongeren dat wel veel aandacht besteedt aan muziek op hun Space. Dat zijn vooral jongens en meisjes die een computer met internet op hun eigen kamer hebben. Voor deze jongeren is muziek heel belangrijk. Ze vinden het ook belangrijk om hun affiniteit met deze muziek te uiten. Samen met andere liefhebbers vormen zij een groep met een collectieve identiteit, bijvoorbeeld die van metalfans of hiphopliefhebbers.

Een jongen met een computer met internet op zijn kamer vertelt bijvoorbeeld dat hij veel van metal houdt: "*daar ga ik wel ver in. Gewoon, ik praat er over, we gaan met z'n allen naar zo'n café en we 'jammen' een beetje (...) ik heb lang haar, ik kleed me zelf meestal zwart en ik heb meestal ook van die armbanden om.*" Zijn liefde voor metal blijkt ook wel uit zijn Space. Hij plaatst bijvoorbeeld plaatjes van schedels en een lijkstaf op zijn Space. Hij noemt dat zelf 'grove' plaatjes. Hij weet eigenlijk niet zo goed waarom hij die op zijn Space zet. De plaatjes passen wel goed bij metal, waar hij van houdt. Metalbands gebruiken vaak ook zulk soort beelden. Zo staat er bijvoorbeeld ook een

plaatje op zijn Space van een hoofd dat lijkt op een combinatie van een duivel en een doodskop. Daaroverheen staat de naam van de band КОРН en 'kill you'. Verder zet hij ook andere foto's en logo's van zijn favoriete artiesten op zijn Space. Ook heeft hij een muzieklijst waar vooral 'harde' nummers in staan. Deze jongen probeert dus op allerlei manieren, zowel door zijn uiterlijk als door middel van zijn Space, uiting te geven aan zijn lievelingsmuziek.

Bij een meisje met internet op de kamer ligt dit anders. Ze houdt van punkrock, punk en rock. Ze kleedt zich niet speciaal naar deze muziekstromingen, maar zegt dat sommigen denken dat haar make-up bij deze muziekstijlen hoort. Ze legt uit: *"Ik heb oogpotlood op onder m'n ogen. Door m'n lenzen kan het niet op je randje van je oog waardoor het meer opvalt en een Rockchick-uitstraling krijgt. En als je dan een zwart shirt aan hebt, denken ze gelijk dat ik 'n Rockchick wil voor stellen."* Op haar Space komt ze wel uit voor haar muzieksmaak. Ze heeft een muzieklijst aangemaakt met haar favoriete nummers. De meeste nummers vallen inderdaad onder de door haar genoemde categorieën. Ik heb haar ook gevraagd waarom ze eigenlijk een muzieklijst op haar Space gezet heeft. De reden blijkt vrij simpel: *"vind het leuk om te weten wat mensen van mijn lijst vinden."*

Er zijn nog meer jongeren die veel van muziek houden en dat ook in hun Space zetten. Toch is niet iedereen hier even duidelijk in. Een jongen met een eigen computer vertelt mij in het interview dat hij luistert wat hij mooi vindt en dus niet een bepaald genre heeft waar hij van houdt. Op zijn Space staat echter dat hij houdt van rock, metal, black metal en grindcore. Ook heeft hij een muzieklijst met nummers van een metalband. En als reactie op zijn weblog heeft iemand geschreven: *"Waar blijft die gothic achtergrondje :D"*. Misschien houdt deze jongen inderdaad van meerdere genres, maar wil hij in zijn Space alleen de 'stoere' genres laten zien. Blijkbaar verwachten zijn vrienden dat ook, aan de genoemde reactie te zien.

Jongeren met een eigen computer, vooral de jongens, laten dus graag op hun Space zien wat voor muziek ze luisteren. Sommigen houden van een enkele soort muziek en passen daar ook hun uiterlijk en gedrag op aan. Vooral deze jongeren geven ook in hun Space hun muziekvoorkeur duidelijk weer. Zij willen graag geassocieerd worden met de groep die dezelfde muzikale voorkeuren heeft als zij.

Andere collectieve identiteiten

Er bestaan nog vele andere collectieve identiteiten, zoals de identiteiten gebaseerd op sekse, klasse of etniciteit. De enige andere collectieve identiteit die duidelijk naar voren kwam in de Spaces is de collectieve geloofsidentiteit. Veel van de jongeren die ik geïnterviewd heb, zijn christen. Een aantal van hen geeft dat ook duidelijk weer in hun Space. Een jongen met internet op zijn kamer schrijft bijvoorbeeld in zijn profiel: *"God, een computer, een leuke vriendin die van me*

houdt en mn vrienden en vriendinnen zijn het enigste wat ik nodig heb in mn leven, o, ja een btje eten en drinken zalk ook wel op prijs stellen". De meeste meisjes die internet op hun kamer hebben, zijn christenen. Zij laten meestal ook in hun Space zien dat ze christen zijn. Ik heb bij de profielomschrijvingen ook al een meisje met eigen computer als voorbeeld genoemd dat in haar profiel bij 'interesses' schrijft dat ze niet alleen houdt van winkelen, sms-en en MSN-en, maar ook van naar de kerk gaan en jeugdkerken bezoeken. In het veld 'meer over mij' schrijft ze ook dat ze op de Evangelische Hogeschool zit. Ook in haar weblog schrijft ze meerdere keren over christelijke activiteiten, zoals een jeugdkerk. Een ander meisje schrijft ook in haar Space over het geloof. In een item van haar weblog heeft ze een verhaal over het christendom opgenomen. Verder is er ook een meisje dat op haar Space niet echt over haar geloof schrijft, maar het wel laat zien door haar muziekljst. Daarin staan namelijk nummers van christelijke artiesten zoals Michael W. Smith.

Er zijn echter ook jongeren die in het interview wel vertellen dat ze christen zijn, maar dit niet laten zien op hun Space. Dat vinden ze meestal niet nodig om te vertellen. Een meisje met internet op haar kamer vertelt: *"Nee, het is niet aan mij te zien dat ik christelijk ben. Dat vind ik ook niet belangrijk, je gelooft met je hart en dat hoeft je dan niet per se uit te stralen."* Ze zet om deze reden ook niet op haar Space dat ze gelovig is. Het is haar eigen zaak en anderen hebben daar niets mee te maken. Vooral veel jongeren uit de groep zonder internet op de kamer vertelt niet op de Space dat ze geloven. En als ze er al iets over vertellen, doen ze dit vrij kort. Een christelijk meisje zonder internet op haar kamer noemt het bijvoorbeeld wel op haar Space, maar wijdt er maar één woord aan. Ze schrijft namelijk in haar profiel bij 'meer over mij': *"Sociaal/ Druk/ Nuchter/ Gezellig/ Christen/ Eigenwijs/ Gedisciplineerd/ Nauwkeurig"*.

Het komt ook een keer andersom voor: Een jongen zonder eigen computer vertelt tijdens het interview niet dat hij christen is, ook niet als ik hem vraag of hij een bepaald geloof of een levensstijl aanhangt. Op zijn Space heeft hij echter zijn enige twee weblogitems gewijd aan het christendom. Hij zegt in het interview ook over zijn weblog dat hij er artikelen plaatst die hij zelf goed vindt, *"zodat andere mensen hem ook kunnen lezen en er wat van kunnen leren of zo."* Omdat hij in zijn Space duidelijk voor zijn geloof uitkomt, denk ik dat hij mijn vraag of hij een bepaald geloof of een levensstijl aanhang niet helemaal begrepen heeft.

Ook hier blijkt dat voornamelijk de jongens en meisjes met een eigen computer uitkomen voor deze collectieve identiteit. Deze uitkomsten bevestigen een deel van de *Eigen-kamertheorie* die onder meer suggereert dat jongeren met een computer op de eigen kamer persoonlijker zullen zijn dan de jongeren zonder eigen computer. Zij hebben namelijk geen last van mensen die over

hun schouder meekijken en zullen het daarom eerder aandurven om persoonlijke dingen op hun Space te zetten.

Er is bij de christelijke jongeren wel een verschil in beleving merkbaar. Ik heb in het eerste hoofdstuk geschreven over het verschil tussen de nominale en de beleefde identiteit. Alle hiervoor genoemde jongeren zijn christenen, maar zij beleven dit op een andere manier. Sommigen willen er maar al te graag voor uitkomen. Zo zegt een van de jongens met internet op de kamer: *“ik ben trots christen”*. Deze jongen is trots op zijn geloof en hij wil het niet verbergen. Hij vindt het juist belangrijk om te laten zien dat hij gelooft en komt er dan ook voor uit op zijn Space. Anderen vinden het juist niet belangrijk om voor hun geloof uit te komen in hun Space. Zij vinden het geloof een zaak van zichzelf en vinden dat te privé om daar over uit te weiden op hun Space. Zij noemen hun christelijke achtergrond dan ook niet op haar Space. Er zit bij de jongeren dus een verschil in beleving en uiting van hun christelijke identiteit, hoewel de naam hetzelfde is.

Verschillen in de virtuele en echte wereld?

Het laatste deel van dit hoofdstuk gaat ook over verschillen. De vijfde deelvraag gaat namelijk over het verschil tussen de identiteit die de jongeren weergeven in hun Space en hun werkelijke identiteit. Zijn er verschillen te vinden? Hiervoor heb ik de jongeren gevraagd over hun identiteit. Door concrete vragen te stellen kon ik een duidelijk beeld krijgen van de jongeren. Toch bleef het voor hen moeilijk om deze te beantwoorden. Een van de lastigste vragen ging over hun karakter. Veel jongeren vonden het moeilijk om hun karakter te omschrijven. Daarom vroeg ik hen soms hoe hun vrienden hen zouden omschrijven. Voor sommigen was het gemakkelijker om vanuit de ogen van een ander naar zichzelf te kijken. Toch bleef het voor sommigen moeilijk. Een voorbeeld is een jongen zonder internet op de kamer die mij vertelt dat zijn karakter *“lelijk”* is. Na wat meer uitleg over een karakter zegt hij: *“t Is bij mij altijd anders joh. De ene keer super druk dan weer rustig. Nooit hetzelfde.”* Hij vertelt ook: *“Ik doe bij elke vriendengroep anders, gewoon beetje zodat je bij elke tussenpast.”* Dit is een duidelijk voorbeeld van iemand met meerdere identiteiten. In elke groep gedraagt hij zich anders. Doordat hij zo veel verschillende identiteiten heeft, vindt deze jongen het heel moeilijk om te vertellen wat zijn ‘zelf’ is.

Het kan ook zo zijn, dat jongeren wel weten hoe ze zelf zijn, maar een ander beeld van zichzelf willen uitdragen in hun Space. Eerder in dit hoofdstuk werd al duidelijk dat dit beeld soms kan verschillen met het beeld wat ze van zichzelf schetsen in het interview. Zo heb ik in dit hoofdstuk al een jongen met internet op zijn kamer genoemd. Hij vertelt dat hij van heel veel soorten muziek houdt. In zijn Space geeft hij echter alleen aandacht aan de ruigere genres zoals rock en

metal. Ook zijn vrienden verwachten dit, want een van hen vraagt wanneer hij nu eens een gothic-achtergrond op zijn Space zet.

Er zijn ook jongeren die geloven, maar daar verder niet voor uitkomen in hun Space. Dat kan zijn omdat ze het niet durven of het niet belangrijk genoeg vinden. Een meisje vertelt bijvoorbeeld dat ze het gewoon niet nodig vindt.

Qua uiterlijk doen de jongeren zich nooit anders voor dan in het echt. De jongeren vertellen namelijk allemaal dat ze nooit foto's zouden bewerken om zichzelf er beter uit te laten zien. Er zijn twee meisjes zonder internet op de kamer die hun woonplaats op een bijzondere manier aanprijzen. Zij vullen geen andere woonplaats in, maar noemen hun woonplaats anders. Ze hebben bij hun profiel ingevuld: "*Streefcity!!!!The best village Nederland*" en "*Streefcity on the river!!!!!! Nederland*". Het dorp waar zij vandaan komen, heet eigenlijk Streefkerk, maar wordt in de volksmond ook wel 'Streefcity' genoemd. Deze meiden zijn er blijkbaar trots op dat ze in dit dorp wonen en proberen niet zichzelf, maar hun dorp een andere identiteit te geven. Door een andere naam te gebruiken, klinkt de dorpsnaam moderner en meer stads.

Verder zijn er weinig dingen die opvallen. Op de Space van een jongen van zeventien zonder internet op de kamer staat dat hij zestien is. Ik denk niet dat een adolescent zich jonger wil voordoen dan hij in werkelijkheid is. Het lijkt me waarschijnlijker dat hij vergeten is om zijn leeftijd na zijn verjaardag te veranderen.

Veel grote verschillen tussen de identiteiten die jongeren aannemen in de echte en virtuele wereld heb ik dus niet kunnen vinden. Ik denk dat dit ook op een eenvoudige manier te verklaren is. In hoofdstuk 4 bleek dat jongeren hun Space vooral met het oog op vrienden en kennissen maken. Ze verwachten dat zij hun Space ook het meest zullen bezoeken. De meeste jongeren kunnen niet eens bezoek van onbekenden op hun Space krijgen, omdat ze hen geen toegang gegeven hebben. De jongeren kunnen in hun Space daarom niet te veel van identiteit veranderen. Hun vrienden zouden raar opkijken als ze zich in hun Space opeens anders voor zouden doen dan dat ze in werkelijkheid zijn.

Conclusie

Hoe geven jongens en meisjes hun identiteit weer in hun Space?

In het profiel is het meest te vinden over de identiteit van de jongeren. Vooral meisjes zonder internet op de kamer vullen hun profiel uitgebreid in. Dan volgen de meisjes met internet, de jongens met en ten slotte de jongens zonder internet op de kamer. De jongeren die hun profiel uitgebreid invullen, laten hierin veel zien over hun identiteit. Ze vertellen vaak hoe ze over

zichzelf denken door middel van het noemen van karaktertrekken en ze schrijven ook wat hun sociale rollen zijn, bijvoorbeeld op school en op hun werk.

Ook in het weblog zijn verwijzingen terug te vinden naar de identiteit van jongeren. De meisjes met internet op de kamer gebruiken het weblog het meest, gevolgd door de meisjes zonder. De jongeren schrijven over school, vrienden, familie en bepaalde gebeurtenissen in hun leven. Deze onderwerpen verwijzen vooral naar de individuele identiteit van jongeren. Het gaat hier namelijk vooral om de rollen die ze aannemen, bijvoorbeeld op school, in hun gezin of tijdens het jaarlijkse weekend van de sportclub. Een Space kan ook verwijzen naar de collectieve identiteit van jongeren. Veel jongeren plaatsen bijvoorbeeld verhalen of gedichten met een moraal. Deze verhalen verwijzen vaak naar het geloof van de jongeren. Veel van de jongeren geloven in God en hebben daardoor de collectieve identiteit 'christen'.

Ook uit het fotoalbum is op te maken wat voor identiteit de jongeren hebben. Bijna alle jongeren laten zien wie ze zijn door het plaatsen van foto's. Ze laten zichzelf zien, maar ook hun vrienden, school, vakantie, hun sportvereniging en dergelijke. De foto's worden niet bewerkt, want de jongeren willen een realistisch beeld van zichzelf geven.

Twee soorten collectieve identiteiten die duidelijk naar voren komen bij de onderzochte jongeren zijn de identiteiten gebaseerd op muziek en op geloof. Deze identiteiten zijn vooral terug te vinden in het profiel, de weblogs en de muziekljst. Voornamelijk de jongens en meisjes met internet op de kamer besteden aandacht aan deze twee collectieve identiteiten. De jongens en meisjes zonder internet doen dat bijna niet. Dat wil niet zeggen dat deze jongeren geen collectieve identiteiten hebben die gebaseerd zijn op muziek of geloof, want sommige jongeren zonder internet zijn wel gelovig. Ze zetten het alleen niet op hun Space. Dat komt voornamelijk omdat ze dit een privé-aangelegenheid vinden. Ze vinden het niet nodig om op hun Space van alles over hun geloof te vertellen.

Bestaan er verschillen tussen de identiteit die jongens en meisjes in hun Space aannemen en hun werkelijke identiteit?

Ik heb geen duidelijke verschillen ontdekt tussen het beeld wat jongeren van zichzelf geven in het interview en het beeld dat zij geven in hun Space. Er zijn geen jongeren die zich heel anders voordoen in hun Space dan dat ze in werkelijkheid zijn. Er waren soms wel verschillen in aandachtspunten, zoals de jongeren die in het interview wel vertelden dat zij geloofden, maar in hun Space niet. Of het voorbeeld van de jongen die van alle muziek houdt, maar in zijn Space alleen de ruige genres benadrukt. Verder heb ik bij de jongens en meisjes geen echte identiteitsexperimenten op hun Spaces kunnen ontdekken.

Dit heeft waarschijnlijk te maken met de bezoekers van hun Spaces. Spaces worden eigenlijk gebruikt als communicatiemiddel en fotoalbum voor vrienden. Bijna alle jongeren krijgen eigenlijk alleen bezoek van vrienden en kennissen. Voor hen kunnen de jongeren geen andere identiteit meer aannemen, want ze kennen de jongeren al persoonlijk. Als de jongeren in hun Space een afwijkende identiteit neer zouden zetten, zou dit bij hen tot vragen leiden. Experimenteren met identiteit op een Space is dus eigenlijk niet mogelijk voor de meeste jongeren, omdat hun doelgroep bestaat uit hun vrienden en niet uit de hele wereld.

6 Conclusie

Voor deze thesis heb ik onderzoek gedaan naar internet, identiteit en jongeren. Ik heb onderzocht hoe een Space van MSN een rol kan spelen in de identiteitsontwikkeling van jongeren. Daarvoor heb ik 22 jongeren geïnterviewd en hun Spaces bekeken. Nu ik in de voorgaande hoofdstukken alle deelvragen beantwoord heb, is het tijd voor een samenvatting en een antwoord op de hoofdvraag van dit onderzoek:

Hoe kan een Space een rol spelen in de identiteitsontwikkeling van jongens en meisjes van dertien tot en met twintig jaar?

Samenvatting

Op de Spaces van MSN krijgen jongeren de mogelijkheid om iets over zichzelf te vertellen of iets van zichzelf te laten zien. Zij krijgen virtuele ruimte voor zichzelf. Maar wat doen ze eigenlijk met deze ruimte? En waarom hebben ze besloten om deze te gebruiken? Dat alles is aan de orde gekomen in hoofdstuk 3. Hier bleek dat de meeste jongeren een Space maken om er foto's op te zetten. Daarin verschillen jongens en meisjes weinig van elkaar. Wat wel opvalt, is dat jongens eerder een Space maken omdat ze dat leuk vinden, terwijl meisjes vaker noemen dat ze zichzelf verveelden. De jongeren hebben niet allemaal even lang een Space. Dit loopt uiteen van een maand tot meer dan een jaar. Het is niet zo, dat jongeren met een eigen computer vaker updates maken dan jongeren zonder eigen computer. De meeste jongens met een eigen computer hebben een openbare Space, terwijl juist de meisjes zonder eigen computer allemaal geen openbare Space hebben. De meisjes zijn huiverig voor een openbare Space, terwijl de jongens dit juist leuk vinden, omdat ze toch niets te verbergen hebben. Aangezien bijna alle jongeren hun Space aanmaken vanwege de fotoalbums, zetten ze vooral foto's op hun Space. Die zijn voornamelijk van henzelf, van vrienden, familie, huisdieren, vakantie en andere activiteiten. De jongeren zetten geen bewerkte foto's van zichzelf op hun Space. Meisjes maken meer werk van de indeling en achtergrond van hun Space dan jongens. Meisjes kiezen ook vrolijkere, uitbundigere achtergronden dan jongens.

In hoofdstuk 4 kwamen de reacties die jongeren op hun Space krijgen aan de orde. Er zijn bijna geen jongeren die kijken hoeveel mensen hun Space bezocht hebben. De jongeren denken dat voornamelijk vrienden, familie en oud-klasgenootjes op hun Space kijken. Zowel jongens als meisjes krijgen haast geen vervelende reacties op hun Space. Bij de jongens komt dit wel iets vaker voor dan bij de meisjes. Ze trekken zich hier weinig van aan, want de meeste jongeren vinden het niet belangrijk om reacties te krijgen. Als ze een positieve reactie krijgen, vinden ze dat

leuk, maar als ze geen reactie of een negatieve reactie krijgen, maakt hen dat niet zo veel uit. Ook de ouders zeggen weinig over de Spaces van jongeren. Zij weten meestal niet eens dat hun kinderen een Space hebben. Alleen de ouders van de meisjes zonder eigen computer weten dit vaak wel.

De jongeren geven hun identiteit voornamelijk weer in hun profiel. Vooral de meisjes vullen het profiel uitgebreid in. Ze vertellen erin over hun hobby's, karakter, et cetera. Ze laten ook iets zien over hun identiteit in het weblog, het fotoalbum en de muzieklIJst. Zowel de individuele identiteit (zelfbeeld en sociale rol) als de collectieve identiteit (groepen) kunnen vaak teruggevonden worden in een Space. Jongeren blijken maar weinig te experimenteren met hun identiteit op hun Space. Er zijn zo goed als geen verschillen te vinden in het beeld dat jongeren van zich schetsen in het interview en het beeld dat ze op hun Space geven.

Theorieën en hypothesen

Voorafgaand aan het onderzoek heb ik drie theorieën met bijbehorende hypothesen opgesteld: de *Gendertheorie*, de *Reactietheorie* en de *Eigen-kamertheorie*. De *Gendertheorie* houdt in dat jongens een complexere Space zullen hebben dan meisjes, omdat zij meer digitale vaardigheden hebben. De *Reactietheorie* gaat ervan uit dat jongeren het belangrijk zullen vinden om reacties te krijgen van leeftijdsgenoten en dat ze zich aan die reacties zullen spiegelen. De *Eigen-kamertheorie* veronderstelt dat jongeren met een eigen computer meer tijd kunnen besteden aan hun Space, omdat ze hun computer niet hoeven te delen. Dat zal als gevolg hebben, dat de jongeren met een eigen computer een complexere Space zullen hebben. Ook zullen ze persoonlijker zijn in hun Space, omdat er niemand over hun schouder mee zal kijken. Alleen de laatste theorie wordt gedeeltelijk ondersteund door de resultaten van het onderzoek. De meest uitgebreide en best onderhouden weblogs zijn van een jongen en een paar meisjes met een eigen computer op hun kamer. Zij hebben de computer voor zichzelf en kunnen meer tijd besteden aan het weblog op hun Space dan jongeren zonder eigen computer. Omdat zij veel in hun weblog schrijven over hun leven, is hun Space ook wat persoonlijker dan de Spaces van de jongeren die bijvoorbeeld alleen foto's plaatsen.

Conclusie

Hoe kan een Space een rol spelen in de identiteitsontwikkeling van jongens en meisjes van dertien tot en met twintig jaar?

De Space kan een rol spelen in de identiteitsontwikkeling van jongeren, omdat er ruimte genoeg is voor de jongeren om te experimenteren. In het profiel kunnen jongeren al hun gegevens en

voorkeuren invullen en in de fotoalbums kunnen ze foto's van zichzelf en hun groep plaatsen. Verder kunnen de jongeren hun favoriete muziek invullen in een muziekljst en alles opschrijven wat ze meegemaakt hebben in hun weblog. De jongeren kunnen in het profiel doen alsof ze van een ander geslacht zijn of ergens anders wonen. En in hun fotoalbums kunnen ze een foto van een ander plaatsen en eronder zetten dat zij dit zijn. Dat doen de jongeren echter niet. De jongeren willen een realistisch beeld van zichzelf geven in hun Space. Foto's bewerken vinden de jongeren al onacceptabel. Hierin verschillen de jongens en meisjes niet van mening. Dit zal waarschijnlijk ook te maken hebben met de bezoekers van de Spaces. De meeste jongeren denken dat vooral vrienden, kennissen en familie op hun Spaces zullen kijken. Als de jongeren zich anders voordoen dan ze in werkelijkheid zijn, zullen hun bezoekers daar vast iets over zeggen. Het gebeurt namelijk wel vaker dat de jongeren reacties op hun Space krijgen van bekenden. Meestal gebeurt dit via MSN Messenger. Nu ontvangen de jongeren voornamelijk positieve reacties en een enkele keer een negatieve.

Behalve experimenteren met hun identiteit kunnen jongeren ook meer over zichzelf te weten komen doordat ze dingen invullen op hun Space. De meeste jongeren nemen hun Space echter niet zo serieus. Ze hebben hem aangemaakt omdat dat leuk of grappig is, of uit verveling of nieuwsgierigheid. De meeste jongeren zetten maar weinig persoonlijke verhalen of foto's op hun Space. Dat vinden ze niet nodig, of ze willen niet dat de hele wereld persoonlijke dingen van hen te weten komt. Het beeld dat je van de jongeren op hun Space kunt krijgen, is dus niet gedetailleerd.

Een Space kan dus wel een rol spelen in de identiteitsontwikkeling van jongeren, maar in de praktijk blijkt dat dit meestal maar een kleine tot zeer kleine rol is, zowel bij jongens als bij meisjes.

Gevolgen

De jongeren die gebruikmaken van MSN Spaces lijken niet veel anders te zijn dan voorgaande generaties. Ze gebruiken hun Space vooral om met hun eigen vrienden en familie te communiceren. Bijna geen enkele jongere maakt een Space speciaal voor onbekenden. Het trekt de jongeren helemaal niet aan om met vreemden over de hele wereld te communiceren.

Hoewel de jongeren dus nog steeds in hun eigen kring blijven communiceren, is de manier van communiceren is wel anders dan vroeger: behalve gesprekken in het echt of aan de telefoon worden er berichtjes achtergelaten op een persoonlijke pagina of er wordt met elkaar gechat via MSN Messenger. Toch hoeven we ons geen zorgen te maken dat echt contact verdwijnt. Uit onderzoek blijkt, dat jongeren elkaar nog net zo vaak in het echt treffen als dat ze met elkaar

chatten via MSN. Beide manieren van contact vinden bijna dagelijks plaats.⁶⁷ Hoewel jongeren dus nieuwe manieren gevonden hebben om te communiceren, blijven echte contacten belangrijk. Jongeren hebben die contacten ook nodig. Op deze leeftijd verzamelen de meeste jongeren een vriendengroep om zich heen. Waarschijnlijk zal het voor de meeste jongeren ook niet genoeg zijn om elkaar alleen virtueel te treffen. Veel van de jongeren geven in de interviews namelijk aan dat ze hun vrije tijd graag samen met vrienden besteden. Ze gaan samen naar de film, naar de disco, of hangen gezellig wat rond.

Behalve dat het gewone contact niet verdwijnt door het gebruik van MSN Spaces, wordt er ook weinig geëxperimenteerd met identiteit op Spaces. De jongeren doen zich niet veel anders voor dan dat ze werkelijk zijn. Niemand doet zich voor als van een ander geslacht. Als er al verschillen tussen zijn tussen hoe iemand werkelijk is en hoe hij zichzelf profileert, zijn deze meestal zeer klein. Er zijn ook geen jongeren die foto's plaatsen die bewerkt zijn of waar ze bijna naakt op staan of. Ze willen zich ook niet anders voordoen dan ze werkelijk zijn, omdat hun publiek alleen uit bekenden bestaat. Het is voor hen dus eigenlijk niet eens mogelijk om een andere identiteit aan te nemen in hun Space, want hun bekenden zouden zich meteen afvragen waarom ze dat doen. De jongeren laten zich zien op hun Space daarom zien zoals ze in het dagelijks leven zijn en iedereen moet hen zo accepteren.

Dat komt ook duidelijk naar voren als jongeren vertellen over de reacties die ze krijgen op hun Space. Het maakt hen erg weinig uit wat anderen van hun Space vinden. Als iemand hen een compliment over hun Space geeft, zijn ze er blij mee, maar als iemand iets negatiefs zegt, trekken ze zich daar weinig van aan. Ze hoeven ook weinig rekening te houden met de reacties van hun ouders, want veel ouders weten niet eens dat hun kinderen een Space hebben. Dit is het enige verontrustende in dit onderzoek. Ik heb in hoofdstuk 4 al verteld dat dit een uitkomst is die ook in andere onderzoeken naar voren is gekomen. Ouders interesseren zich weinig in de dingen die hun kinderen op internet doen. Zoals ik in hoofdstuk 4 ook al schreef, wordt dit in het *Jaarboek ICT en Samenleving 2006* een 'generatiestilte' genoemd. Ik denk dat het wel belangrijk is dat ouders zich meer gaan verdiepen in het computergedrag van hun kinderen. Het is belangrijk dat ouders op de hoogte zijn van wat hun kinderen doen. De Spaces blijken vooral een vorm van onschuldig vermaak te zijn; ze fungeren voornamelijk als digitaal fotoalbum. Maar wat gebeurt er als jongeren zich massaal op een minder onschuldige hype storten? Een voorbeeld is het filmen van gevechten om deze op internet te zetten, zoals dit voorjaar het geval was op een middelbare school. Als dit uit zou groeien tot een hype, dan komen we er waarschijnlijk pas achter als er al tientallen filmpjes op internet staan. Als ouders meer gaan letten op wat hun kinderen online

⁶⁷ Van den Eijnden en Vermulst, 'Online communicatie', 28

doen, kunnen ze er misschien voor zorgen dat ze zich bezig blijven houden met alleen onschuldig vermaak.

Een 'generatiestilte' kan ertoe leiden dat we helemaal niets meer weten van de jongeren en wat zij online doen. Wat we nodig hebben, is een 'generatiegesprek'. Ouders moeten vaker met hun kinderen in gesprek gaan over wat ze doen online en waarom. Zo begrijpen ouders waar hun kinderen mee bezig zijn en weten kinderen dat het hun ouders ook interesseert wat zij doen. Als jongeren weten dat volwassen naar hen luisteren en dat het hen interesseert waarmee de jongeren bezig zijn, zou hen uiteindelijk misschien ook weer meer kunnen interesseren voor 'volwassen onderwerpen', zoals politiek.

Aanbevelingen voor vervolgonderzoek

Doordat de jongeren via een sneeuwbal methode zijn benaderd, zijn er veel jongeren uit dezelfde omgeving benaderd. De meeste respondenten wonen in de Alblasserwaard, maar er komen ook jongeren uit andere delen van het land, zoals Noord-Holland en Gelderland. Doordat er veel jongeren uit dezelfde streek komen, kan dit onderzoek niet gegeneraliseerd worden naar jongeren uit heel Nederland. Dat is ook niet de bedoeling van dit onderzoek. Het gaat er niet om dat het representatief is voor alle jongeren uit Nederland. Dit onderzoek geeft de beleving weer van jongeren.

Een aanbeveling voor vervolgonderzoek is een zelfde onderzoek met jongeren die voornamelijk uit een ander deel van Nederland komen. Misschien zijn er grote verschillen tussen de Spaces van jongeren uit verschillende delen van het land. Misschien kan op basis van de uitkomsten van dit kwalitatieve onderzoek ook een kwantitatief onderzoek opgesteld worden voor jongeren uit heel Nederland. Zo'n onderzoek kan wel representatief zijn voor alle Nederlandse adolescenten met een Space. Op die manier kunnen er conclusies getrokken worden over deze hele groep.

Het is misschien nog beter om een volgend onderzoek breder te maken. Sommige jongeren in mijn onderzoek vertellen namelijk dat ze inmiddels meer doen met andere sites, zoals Hyves. Het zou kunnen dat steeds minder jongeren hun Space gaan gebruiken. Echter, er komt dit jaar een nieuwe versie van MSN Spaces, genaamd Windows Live Spaces. Het wordt afwachten of deze vernieuwing ervoor zorgt dat jongeren de Spaces zullen blijven gebruiken. Overigens is er geen groot verschil tussen Hyves en MSN Spaces. Beide bieden de mogelijkheid om foto's berichtjes en een profiel te plaatsen. Hyves legt echter meer de nadruk op vrienden. Wie de meeste vrienden op zijn Hyves-site heeft, is het populairst. MSN Spaces speelt daar inmiddels op in door middel van een vriendenlijst. Ook op de Spaces kunnen jongeren nu een lijst van hun vrienden plaatsen. Welke site het populairst wordt, maakt dus eigenlijk niet zo veel uit, het principe blijft hetzelfde.

Een breder onderzoek zou bijvoorbeeld eerst aan moeten tonen welke drie sites er onder jongeren op dat moment het populairst zijn. Vervolgens zouden deze verschillende sites onderzocht moeten worden. Op deze manier zal het onderzoek minder snel dateren. Als de site die eerst op nummer twee stond, later het populairst wordt, dan behoudt het onderzoek zijn actualiteit. De sites die later eventueel het populairst kunnen worden, zijn dan immers ook onderzocht in hetzelfde onderzoek.

Een onderzoek dat ook interessant kan zijn, is een kwalitatief onderzoek naar de ouders van jongeren. In dit onderzoek moet naar voren komen wat ouders weerhoudt om over het internetgebruik van hun kinderen te praten. Zoals ik eerder in dit hoofdstuk al beargumenteerd heb, is het goed dat ouders weten wat hun kinderen doen. We moeten hen stimuleren om hierover met hun kinderen te praten, zodat de 'generatiestilte' plaatsmaakt voor een 'generatiegesprek'.

Literatuurlijst

Baarda, Ben, Goede, Martijn de en Teunissen, Joop, *Kwalitatief onderzoek, praktische handleiding voor het opzetten en uitvoeren van kwalitatief onderzoek* (Stenfert Kroese, Groningen 2001)

Dijk, Liset van, Haan, Jos de en Rijken, Susanne, *Digitalisering van de leefwereld, een onderzoek naar informatie- en communicatietechnologie en sociale ongelijkheid* (SCP, Den Haag 2000)

Eck, Edith van en Volman, Monique, m.m.v. Derriks, Mechtild, *Nieuwe media, nieuwe verschillen, een reviewstudie over sekseverschillen en ICT in het primair en voortgezet onderwijs* (SCO-Kohnstamm Instituut, Amsterdam 1999)

Eijnden, Regina van den en Vermulst, Ad, 'Online communicatie, compulsief internetgebruik en het psychosociale welbevinden van jongeren', in Haan, Jos de en Hof, Christian van 't (red.), *Jaarboek ICT en samenleving 2006, de digitale generatie* (Boom, Amsterdam 2006), 25-44

Engler, Barbara, *Personality theories; an introduction*, (third edition, Houghton Mifflin Company, Boston 1991)

Erikson, Erik H., *Identiteit, jeugd en crisis* (Het Spectrum, Utrecht 1974, 3^e druk), 15.
Oorspronkelijke uitgave: *Identity, Youth and Crisis* (W.W. Norton & Company. Inc., New York 1968)

Finkenauer, Catrin, Engels, Rutger C. M. E., Meeus, Wim en Oosterwegel, Annerieke, 'Self and identity in early adolescence: The pains and gains of growing up', in Brinthaupt, T. M. en Lipka, R. P. (red.), *Understanding early adolescent self and identity: Applications and interventions* (State University of New York Press, Albany, NY 2002), 25-56

Haan, Jos de en Hof, Christian van 't (red.), *Jaarboek ICT en samenleving 2006, de digitale generatie* (Boom, Amsterdam 2006)

Haan, Jos de, Hof, Christian van 't en Est, Rinie van, 'De digitale generatie', in Haan, Jos de en Hof, Christian van 't (red.), *Jaarboek ICT en samenleving 2006, de digitale generatie* (Boom, Amsterdam 2006), 11-23

Haan, Jos de en Huysmans, Frank, *Van huis uit digitaal, verwerving van digitale vaardigheden tussen thuismilieu en school* (SCP, Den Haag 2002)

Haan, Jos de, 'Door internet verbonden: de beleving van sociale contacten' in Haan, Jos de en Klumper, Oene (red.), *Jaarboek ICT en samenleving 2004, beleid in praktijk* (Boom, Amsterdam 2004)

Haan, Jos de en Steyaart, Jan (red.), *Jaarboek ICT en samenleving 2003, de sociale dimensie van technologie* (Boom, Amsterdam 2003)

Howard, Judith A., 'Social psychology of Identities', in *Annual Review of Sociology*, Vol. 26 (2000), 367-393

Jenkins, Richard, *Social identity, second edition* (Routledge, London 2004)

Kroger, Jane, *Identity development: Adolescence through adulthood* (Sage Publications, Inc., Thousand Oaks 2000)

Pijpers, Remco, 'Tara (16): Op internet kan ik mezelf zijn', in Haan, Jos de en Hof, Christian van 't (red.), *Jaarboek ICT en samenleving 2006, de digitale generatie* (Boom, Amsterdam 2006), 45-46

Pijpers, Remco, 'Tommy (14): Een kind offline, een gangster op het net', in Haan, Jos de en Hof, Christian van 't (red.), *Jaarboek ICT en samenleving 2006, de digitale generatie* (Boom, Amsterdam 2006), 45-46

Sikkema, Paul, *Jongeren 2005, Het speelveld verandert*, samenvatting van het boek Jongeren 2005, (Qrius 2005), te lezen op [http://www.hetjongerenonderzoek.nl/pdf/Inleiding2005\(kort\).pdf](http://www.hetjongerenonderzoek.nl/pdf/Inleiding2005(kort).pdf) [geraadpleegd 9 mei 2006]

Swanborn, Peter G., *Basisboek sociaal onderzoek* (Boom, Amsterdam 2002)

Turkle, Sherry, 'Cyberspace and identity', in *Contemporary Sociology*, Vol. 28, No. 6 (Nov. 1999), 644-646

Valkenburg, Patti M., Schouten, Alexander P. en Peter, Jochen, 'Jongeren en hun identiteitsexperimenten op het internet', in Haan, Jos de en Hof, Christian van 't (red.), *Jaarboek ICT en samenleving 2006, de digitale generatie* (Boom, Amsterdam 2006), 47-57

Wertheim, Micha, 'Blog', in *AD De Dordtenaar* van 14 januari 2006, 5 van AD Magazine

Websites:

CBS, 'ICT en media gebruik naar persoons- en huishoudkenmerken',

[http://statline.cbs.nl/StatWeb/table.asp?PA=70655ned&D1=11-52,72-147&D2=0&D3=\(l-11\)-l&DM=SLNL&LA=nl&TT=2](http://statline.cbs.nl/StatWeb/table.asp?PA=70655ned&D1=11-52,72-147&D2=0&D3=(l-11)-l&DM=SLNL&LA=nl&TT=2) [geraadpleegd 22-06-06]

<http://hyves.nl/hyves/> [geraadpleegd 09-05-06]

<http://join.msn.com/spaces/features#3> [geraadpleegd 09-05-06]

Bijlage 1: Respondenten

Deze lijst begint met de code van de respondent, daarna de leeftijd, de woonplaats en ten slotte de manier van interviewen: face-to-face (FTF) of via MSN Messenger (MSN).

Jongens met eigen computer met internet op de kamer

JW1	16	Nieuw-Lekkerland	FTF
JW2	19	Nieuw-Lekkerland	FTF
JW3	15	Nieuw-Lekkerland	MSN
JW4	17	Zwijndrecht	MSN
JW5	20	Nieuw-Lekkerland	MSN
JW6	18	Zegveld	MSN

Jongens zonder eigen computer met internet op de kamer

JG1	17	Nieuw-Lekkerland	FTF
JG2	18	Streefkerk	MSN
JG3	17	Bleskensgraaf	MSN
JG4	16	Bleskensgraaf	MSN
JG5	18	Zaandam	MSN

Meisjes met eigen computer met internet op de kamer

MW1	18	Alblasserdam	MSN
MW2	17	Epe	MSN
MW3	17	Maassluis	MSN
MW4	15	Nieuw-Lekkerland	MSN
MW5	16	Alblasserdam	MSN
MW6	18	Veenendaal	MSN

Meisjes zonder eigen computer met internet op de kamer

MG1	20	Streefkerk	FTF
MG2	13	Papendrecht	MSN
MG3	14	Streefkerk	MSN
MG4	16	Nieuw-Lekkerland	MSN
MG5	16	Streefkerk	FTF

Bijlage 2: Vragenlijst

Hoe oud ben je en waar woon je?

Heb je een eigen computer met internet op je kamer?

Wat voor opleiding of werk doe je? En wat houdt dat zo'n beetje in?

Weet je al wat je wilt worden?

En wat doe je in je vrije tijd?

Heb je ook nog een bijbaantje en zo ja: wat?

Hoe zou je jezelf omschrijven qua karakter?

Wat voor soort vrienden heb je? Lijken ze op jou? Zijn ze allemaal een beetje hetzelfde, een soort groep, of juist verschillend?

Voel jij je aangetrokken tot bepaalde groep in de samenleving, bijvoorbeeld een politieke groep, of een groep met een bepaalde levensstijl, geloof, soort muziek, etc.?

Kleed je je ook naar die stroming of laat je op een andere manier zien dat je daarvan houdt?

Hoe lang denk je dat je al een Space hebt?

Waarom heb je eigenlijk een Space aangemaakt?

Hoe vaak houd je hem ongeveer bij?

Is je Space openbaar of alleen voor bepaalde personen toegankelijk?

Waarom heb je gekozen om een openbare Space te maken?

Wat zet je allemaal op je Space?

En een weblog, heb je die?

Waarom zet je ook foto's van je vrienden erop?

Als je een foto zou hebben waar je zelf niet zo leuk op staat, maar als de foto voor de rest wel leuk is, zou je die dan toch op je Space zetten?

Zou je een foto bewerken om jezelf er beter uit te laten zien?

Zou je een 'slechte' foto van een ander wel op je Space zetten, of zou je die er ook uit laten?

Wie denk je dat er allemaal op je Space kijken?

Kijk je wel eens hoe veel mensen je Space bezocht hebben?

Krijg je wel eens reacties op je Space (hetzij als een reactie die op je Space zelf gezet wordt, of via MSN, in het echt, of anders)?

Van wie krijg je meestal reacties en wat voor reacties zijn dat?

Krijg je ook wel eens echt vervelende reacties?

Maakt het je uit of je reacties krijgt of niet?

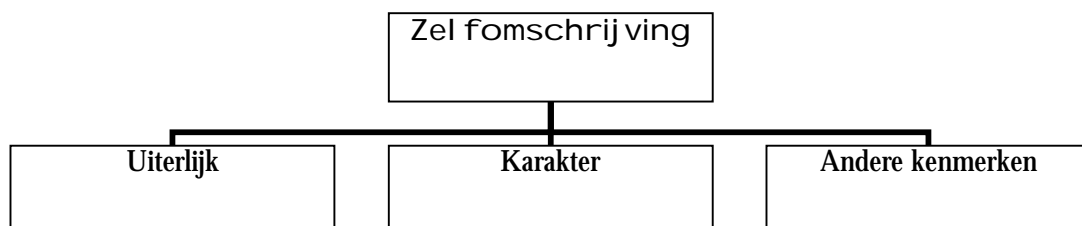
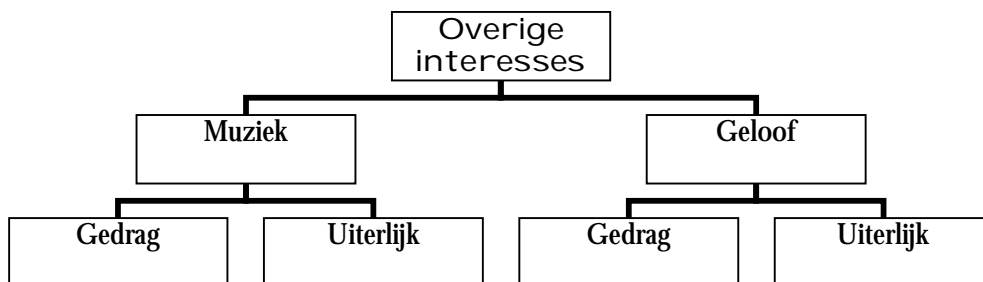
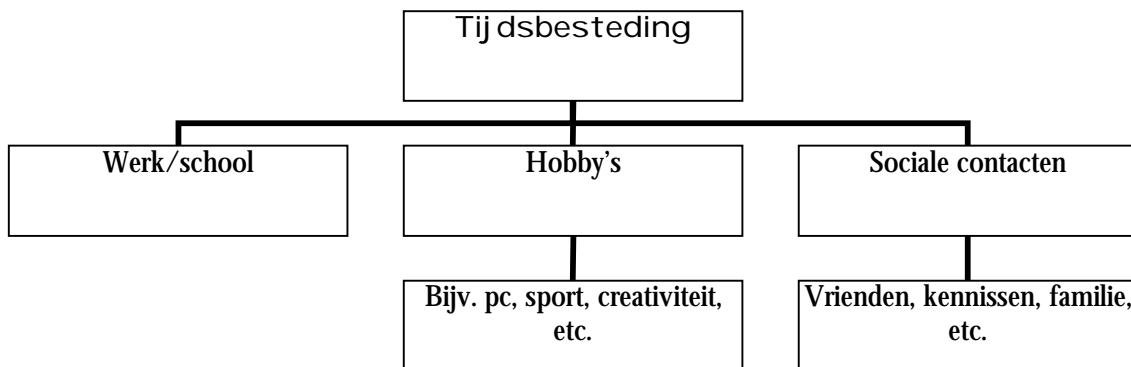
Weten je ouders dat je een Space hebt en zo ja: wat vinden ze ervan?

Weet je misschien nog andere mensen van 13 tot en met 20 jaar die een Space hebben, die ik ook zou kunnen interviewen?

Bijlage 3: Labels

Hieronder staan diagrammen met de labels die gebruikt zijn in dit onderzoek. Sommige diagrammen bevatten verwijzingen naar labels in een ander diagram. Bijvoorbeeld in het diagram *Onderdelen* staan *Tijdsbesteding*, *Overige interesses* en *Zelfbeschrijving* genoemd. Deze verwijzen naar de diagrammen hieronder. De diagrammen op deze bladzijden gaan over identiteit, de diagrammen op de volgende bladzijde bevatten de labels voor de Spaces.

Labels identiteit



Labels Spaces

